

Adalet Sisteminde ki "Pedagog" Sorunu ile Çocukları Korumadık.Kandırdık.

HEPİMİZ SUÇLUYUZ.

Hayırseverlikten Profesyonelliğe: Sosyal Hizmetler ve Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'de Mesleki Kimliğin ve Görevin İşlevsizleştirilmesi

SHU Nihat Tarimeri¹

ÖNSÖZ

Çocuklar için herkes adalet istiyor.Ancak herkes kendine göre adalet istiyor.

Her bir çocuk kendi hikayesini kendisi yazıyor. Diğerleri kaderleri belirliyor.

Okul ise aile dışında bir kalıba giriyor.Çıkması da çok zordur Koruyucusuz da olmaz.

Bir çocuk sokakta büyüyorsa, onu sosyal hizmetlerden kaçırıyoruz.

Bir çocuk şiddet görüyorsa, onu adaletten kaçırıyoruz.

Bir çocuk suç işliyorsa, onu hem sosyal hizmetlerden hem de adaletten kaçırıyoruz.

Bir çocuk ölüyorsa, onu hayattan koparıyoruz.

Bir öğretmen yaşamdan koparılıyorsa , katil olarak yetiştiren sistemi adaletten kaçırıyoruz.

Ve tüm bunlar olurken, evrensel **sosyal hizmetlerin yüz yıllık profesyonel birikimini yok sayarak**, çocukları mesleki yetkinlikten yoksun kişilerin eline halen terk ediyoruz.

1 Zürih Gençlik Savcılığı (Eski) Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanı
Çocuk Koruma Türkiye (cocukkorumatürkiye.com)

Peki, içiniz buna sınıyormu?

Peki insan hakları,çocuk hakları,sosyal haklar Anayasa'ya rağmen nerede ?

BİRİNCİ BÖLÜM: TARİHSEL ARKA PLAN - BİR MESLEKİ KAOSUN İNŞASI

İki Farklı Kimlik, İki Farklı Hukuk Düzeni

Tarihsel olarak ve insanlık öyküsünde, insanlara yardım etme düşüncesi iki farklı kaynaktan beslenmiştir:

Dinsel öğretilere dayalı kimlik bağlamında hayırseverlik : Bu anlayış, dini motivasyonlarla yoksullara, yetimlere, muhtaçlara yardım etmeyi öngörür. Hukuksal dönüşüm ile hayırseverlik ise günümüzde **özel hukuk** kapsamında yer alır; gönüllülük esasına dayanır, bağışlarla finanse edilir ve profesyonel bir zorunluluk taşımaz. Yardım edenin inisiyatifine bağlıdır, hak temelli değildir.

Özgür ve eşit yurttaş kimliği bağlamında sosyal hizmet/çalışma (social work): Bu anlayış ise, kurallara dayalı modern devletin vatandaşlarına karşı sorumluluğundan doğar. Sosyal hizmetler, **kamu hukuku** kapsamında yer alır; vatandaşların hak temelli taleplerine dayanır, devletin anayasal yükümlülüğüdür, profesyonel standartlarla yürütülür ve denetime tabidir.

Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, **hak eksenli olup olmama** ve **profesyonellik** düzeyidir. Hayırseverlikte yardım edenin inisiyatifi varken, sosyal hizmetten yararlanma ve yardım alanın hakkı vardır.Kısaca hayırseverlik gönüllülük esasına dayanırken,bilimsel bir disipline dayalı sosyal hizmet mesleki yetkinlik gerektirir.Öznesi insan ve insan haklarıdır.Çocuk haklarını ,sosyal haklarını birlikte içerir.

Türkiye'de ise bu iki yaklaşım birbirine karıştırılmış, hayırseverlik anlayışı sosyal hizmetin yerine bir tercih olarak ve Anayasa'ya rağmen öne çıkarılmaktadır.Özellikle Anglo-Sakson (Common Law) ve Kıta Avrupası açısından Roma Hukuk sistemi farklılığın dikkat edilmemesi aynı zamanda yapısal sorunları da 1940 lardan beri beslemektedir.Böyle bir zemin ve kopöa ile ortaya çıkan yönetsel tercih ve akademik dünyası dahil katkılar ile birlikte özellikle 2005 yılı önemli bir dönüm noktasıdır. Anayasa'ya rağmen hem sosyal hizmetler hem de adalet açısından 5395 sayılı kanun ile ortaya çıkan bu karışıklık,öncelikle ve özellikle çocukların korunmasında en büyük açmazlardan birisidir. Toplumun geleceğini de belirlemektedir. ²

2 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/hayirseverlikten-sosyal-hizmete-cocuk-dahil-korumama-boyutu-ve-bir-yutturma/> Erişim .25.03.2026

1917: Mary Richmond ve "Sosyal Teşhis" ve de Sosyal İnceleme Raporu

Evrensel sosyal hizmetlerin profesyonelleşme sürecinde ise ABD de bir meslek olarak doğuşu arasında 1917 yılında Mary Richmond (1861-1928)'in yayımladığı hayırseverliğe (Charity) yönelik "**Sosyal Teşhis**" (**Social Diagnosis**)³ adlı eseri önemli adımlardandır. Bu eser, sosyal hizmetlerin bilimsel temellerini atmasına yardım etmiştir. Humaniter /insancıl bakış açısından hem olgu hem de vaka çalışması yöntemini sistematize eden ve bunların arasında sosyal inceleme raporunun kuramsal çerçevesini oluşturmasına yardım ve kaynaklık yapabilmektedir.

ABD ve Anglo Sakson (Common Law) sistem açısından Protestan hayırseverliğe yönelik Richmond, bu açıdan kavramsal öncülük yapmıştır. Protestan ahlakı ile teorik ve pratik uygulamalara yönelik eserleri ise sosyal hizmetlerin dönüşmesi nedendir. Sanayi devrimi ve çalışma hayatındaki yeni sosyoekonomik dönüşünde ki sorunlar ve çözümler arasında özellikle bir kişi hakkında karar vermeden önce, onun sosyal çevresini, aile ilişkilerini, yaşam koşullarını, ekonomik durumunu, kültürel bağlamını sistematik olarak incelemek ve bu incelemeye dayalı bir rapor hazırlamak ise bir ihtiyaç olabilmektedir. "Case work/vaka çalışması" metodu için de ilk adımdır. Sadece koruyucu değil öngörülükle birlikte önleyici sosyal hizmet öncülüğünü yapabilmektedir.

Sosyal hizmetler yönetim ve yapıların yanı sıra adalet yönetiminde ki işlemler ve karar verilmesine de dayanak olmaktadır. Bu gerekçe ve dayanak ise Kıta Avrupasında ki gelişmelerin yansımalarıdır. Hristiyan dünyasında ki Katolik ve Protestanlık Kilisesi ile ilgili mücadele ve Fransa Devrimi ile yurttaşlık kimliği ile yeni bir döneminin yansımada "hayırseverlik" açısından yeni bakış ve kurumlaşma dahil devletleşme ise bu gelişmeleri birlikte besleyebilmiştir.

Özgür ve eşit yurttaşlık hukuk ile ilgili de ilgili dönüşüm bağlamında "sosyal teşhis" ve eser ise bu açıdan dikkat edilen bir kaynaktır. Bu kaynağın beslenmesi ile hem Almanya hem de İsviçre dahil karşılığını bulabilirken, sistemsel bir kavramlaşma ve araç olarak yer almıştır. Kişi ,grup ve topluluklara yönelik olarak öne çıkarılan sosyal hizmetler ise sosyal hizmet/sosyal çalışma yöntemleriyle var olur. Önleyici sosyal hizmetler bakışı ile insan haklarının güvence altına alınması ile gelinen noktada ise adalet, özgürlük ve eşitlik gibi üç temel ilke içinde var olmuştur. Kurallara dayalı devlet modeli ile de günümüzde anayasal sistem önemli bir güven ve güvence noktası olabilmektedir. Bu süreçte Avrupa'da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve sosyal haklar açısından tamamlayıcı olan "Avrupa Sosyal Şartı" gibi bir antlaşma bir dönüm noktasıdır.⁴

Sosyal haklar açısından öne çıkan "sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı" teori ve pratiğe dayalı olarak sosyal hizmet/sosyal çalışma yöntemleri ile vardır. Anayasal görev bağlamında sosyal ve hukuk devletinde öne çıkarılan hukukun üstünlüğü, yetkinlik ve yapıya dayalı kurumsallaşma arasında sunulan sosyal hizmetler köprü işlevini de birlikte içermektedir. Çeşitli sosyal ve ekonomik tercih ve etkiler nedeniyle toplumda yer alan güçsüz kişi, grup ve toplulukların yanı sıra çeşitli yoksunlukla mücadele de sosyal adalet erişiminde ilk adımı olabilmektedir. Adalet ve güven için sosyal koruma ise sosyal hizmetler ile birlikte ele alınması, önleyicilik boyutunu ve hakları daha da önemli kılmaktadır. Temel

³ <https://socialwelfare.library.vcu.edu/social-work/richmond-mary/> Erişim .25.03.2026

⁴ <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter> Erişim .25.03.2026

<https://www.anayasa.gov.tr/media/3680/avrupasosyalsarti.pdf>

<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/3bb6c4bd-524a-45b9-851b-257c539fa11f.pdf> Erişim .25.03.2026

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/avrupa-sosyal-sarti-14-madde-gercege-aykiri-ceviri-ile-sosyal-hizmetler-icin-kara-leke-2/>

hakları da içeren haklara saygı ve korumak için yükümlülük öncelikli ödev ve görev olmaktadır.. Kurallara dayalı olarak özellikle çocukların üstün yararı için sosyal hizmetler bu açıdan öncelik olmaktadır..Önleyici ve öngörülükle birlikte adalet dahil sağlık,eğitim gibi hizmetlerinde temel parçası olabilmektedir.

Bu süreç ve gelinen noktada ki evrensel yaklaşım, hayırseverliğin "iyilik yapma" anlayışından, profesyonel sosyal hizmetin "doğru teşhis koyma" anlayışına geçişi temsil eder. Kanıtlama ve hesap verilebilirlik için de önceliklidir.Kıta Avrupasında yaşanan m ezhepler savaşı ve Fransız Devriminin ve savaşları da içeren sosyo ekonomik gelişimler bağlamında özellikle Almanya ,İsviçre,Ayusturya açısından Alman sosyal hizmet dünyası tarafından sosyal rapor (sozial bericht) olarak bir asırdan beri önemli bir temel araçtır. Diğer yandan Türkçe 'ye "sosyal refah/social walfare" ile soyut ve yüksek standart ile Anglo-Sakson bakış öne çıkarken, Kıta Avrupası ve Roma hukuk sistemi bağlamında "sosyal devlet/sozialstaat" ile sistem ve kavram farklılığı aynı zamanda özgür ve eşit yurttaşlığa bakış ile de ilgilidir. Hem hukuksal hem de sosyal hizmetlere dönüşümde sunulan adalet yönetiminde ki işlem ve kararlar bağlamında yer alan sosyal inceleme raporu aynı zamanda kanıtlanması ve gerekçelenmesi gereken bir araçtır .Çocuk hakları için de ayrıca öncelik olup kısaca sosyal teşhis olmadan sosyal müdahale olmaz. Sosyal koruma olmaz ,kişiler korunmaz ve de adalet olmaz.Sosyal inceleme raporu olmadan da, özellikle çocuk hakkında verilecek her karar eksik, hatalı ve çocuğun üstün yararına aykırıdır.

Türkiye'de sosyal hizmetler ile ilgili öykü ise 1959 yılında başlayabilmektedir.Koruyuculuk yerine önleyici boyutun öne çıkarıldığı sosyal hizmetlere yönelik profesyonelleşme sürecin de, yüz yıl sonra hâlâ anlaşıl(a)mamış, sosyal inceleme raporu söz konudur. 2005 yılından beri Çocuk Koruma Kanunu ile de çocukların korunduğu zannedilmekte olup mesleki yetkinlikten yoksun kişilerin elinde bu evrensel araç işlevsizleştirilmektedir. Halen hukuk eli ile de yozlaştırılmaktadır.

Protestanlıktan İthal Edilen Bir Disiplin: PDR'nin Türkiye'ye Gelişi

Türkiye de ise Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (PDR) bölümü, Kıta Avrupası'nda karşılığı olmayan, Amerika Birleşik Devletleri'nde belirli bir dönemde Protestanlık anlayışı için üretilen bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'nın köklü pedagoji ve sosyal pedagoji geleneğinden tamamen farklı bir paradigmayı temsil eden bu disiplin, Türkiye'ye ABD'ye eğitim almaya gidenlerin dönüşüyle birlikte gelmiş, psikologlar için bir alternatif olarak tasarlanmış ve eğitim sistemine dahil edilmiştir. Psikolojik Danışmanlık ve Rehber gibi meslek süreçte üretilmiş ⁵ ve mezunların arasındakiler Milli Eğitim Bakanlığında "rehber öğretmen" olarak görev alması sağlanmıştır.

Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde çocuklarla ve gençler ile çalışan ayrı bir "**sosyal pedagoğ**" mesleği bulunurken, ⁶Türkiye'de böyle bir meslek tanımı olmadığı için PDR, bir heves ve kargaşa içinde yeni bir iş modeli olarak gelişmiştir.

5 <https://pdr.org.tr/> Erişim 24.3.2026

6 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/almanya-da-genclik-dairesinin-ortaya-cikisi-gorevleri-ve-turkiyede-cocuk-ve-gencleri-koruma-dairesinin-kurulmasi/> Erişim 24.3.2026

1982: YÖK'ün Pedagoji Bilimini Tasfiyesi

1982 yılı, Türkiye'de çocuklarla çalışacak mesleklerin kaderini belirleyen dönüm noktasıdır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından pedagoji bilimi ortadan kaldırılmış, pedagoji eğitimi veren kurumlar kapatılmış, bu alanda yetişmiş insan kaynağı yok edilmiştir. İstanbul Üniversitesi başta olmak üzere pedagoji bölümleri bir gecede kapatılarak bunun yerine ve yerlerine PDR programları konulduğu bir süreç başlamıştır. Ankara DTCF'deki pedagoji bölümü de Eğitim Bilimleri Fakültesine taşınmış ve dönüştürülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın talebiyle 1983'te pedagoji bölümleri tamamen kapatılmış ve PDR ile birleştirilmiş olmasından da bahsedilmektedir. Ancak iki bölüm tam olarak birbirinin karşılığı değildir. Pedagoji, çocukların eğitim süreci ile ilgilenen, öğrenme yöntemlerini, eğitim pedagojisini, çocukların yaşadığı problemleri inceleyen evrensel bir bilim dalıdır. PDR ise ABD kökenli, bireysel danışmanlık odaklı kendine özgü bir disiplindir.

Paradoksal olan şudur: Pedagoji bilimi yok edilmesine rağmen, eğitim hizmetinden bahsedilmektedir. Diğer yandan adalet yönetiminde "pedagog" unvanı varlığını sürdürmüş ve bu kişilerin 1980 yılında çocuk mahkemelerinde ve 2003 yılında aile mahkemelerinde görev alması sağlanmıştır. Böylece, **eğitimi olmayan, yetkinliği bulunmayan, diploması olmayan kişiler "pedagog" unvanıyla adalet sisteminde istihdam edilmeye başlanmıştır.**

2005 yılına kadar çocuk mahkemelerde yer alan bu süreçteki bilgiler ve duyumlara göre 1990 yılında Adalet Bakanlığı'nda pedagog ihtiyacı doğduğundan ve YÖK tarafından alınan görüşte PDR ve Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) başta olmak üzere eğitim fakültesi lisans bölümlerinin eşdeğer olduğunu yönündeki görüş ve bir bilgiden bahsedilmektedir. Bu yanlış yönlendirme üzerine İnfaz kurumları dahil Adalet Bakanlığı, **1990-1993 yılları arasında üç yıl boyunca**, eğitim fakültesi bölüm şartı aramaksızın pedagog alımı yapıldığı ve de bu dönemde farklı eğitim fakültesi bölümlerinden mezun olanlar pedagog kadrosuna atanır şekilde bilgiler de yansımaktadır.

Bu öyküde alınan personelden PDR dışında olanların görev özelliğine uygun olmadığını fark eden Adalet Bakanlığı, **1993 yılında YÖK'e yeniden yazı yazar.** YÖK bu kez düzeltme yaparak **pedagog kadrosuna PDR ve EPÖ'nün uygun olduğu yönünde görüşün** bildirilmesinden bahsedilmektedir.

Adalet Bakanlığı da YÖK'ten gelen bu yazı doğrultusunda, **1993 yılında pedagog kadro alım yönetmeliğini tekrar değiştirerek**, pedagog kadrosuna sadece Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Eğitim Programları ve Öğretim lisans mezunlarının alınmasını kararlaştırıldığı söylenmektedir.

O tarihten itibaren adalet yönetiminde pedagog unvanlı kadroya Psikolojik Danışma ve Rehberlik mezunları alınmasının bu şekilde olduğu ise bu öyküler arasındadır. Bu gelişmelerin adalet yönetimi ve uygulamalar açısından ele alınmasını gerektirmekte olup çocuk haklarına erişim içinde öncelik olmaktadır.

2005: Çocuk Koruma Kanunu ve "Sosyal Çalışma Görevlisi" Kavramı

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), 2005⁷ yılında yürürlüğe girmiş ve "sosyal çalışma görevlisi" kavramını tanımlamıştır. Hem "korunma ihtiyacı olan çocuk " hem de "suça sürüklenen çocuk" şeklinde dünyada karşılığı olmayan ve üretilen tanım ile de , psikoloji,sosyal hizmet ve psikolojik danışmanlık ve rehber (PDR) ek olarak 2012 yılında çocuk gelişimi,öğretmen,sosyolog,aile ve tüketici gibi diğer alanlardaki meslek mensuplarını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile PDR mezunları da "sosyal çalışma görevlisi" unvanına dahil edilmiştir. Hem de sosyal hizmetler yönetimi hem de adalet yönetiminde bir şekilde yer almaları sağlanmıştır. Böylece sosyal teşhis ile ilgili en önemli belge olan sosyal inceleme raporu düzenleme yetkisi, bu konuda eğitim almamış kişilere verilmiştir. Kanunda yer almamasına rağmen bilirkişi özelliği kazandırılarak, bilirkişi gibi işlev dışındaki sosyal teşhis ile karar verilmesi hem engellenmiş hem de işlevsiz kılınabilmektedir. Oysa sosyal inceleme raporu, sosyal hizmet mesleğinin temel ve evrensel araçlarından biridir ve insan hakları,çocuk hakları ve sosyal hakların korunması amacıyla bu alanda özel eğitimi gerektirir.Aksi durum aynı zamanda bir insan hakları,çocuk hakları ve sosyal haklar sorununu ortaya çıkarmakta olup anayasal bir sorun olarak toplumun geleceğini belirlemektedir.

Bu süreçte AB Projeleri önemli etkindir.AB hibeleriyle ve çeşitli kuruluşlar ile işbirlikte ki UNICEF tarafından hazırlanan "Sosyal Çalışma Görevleri için Eğitim Kitabı" ⁸ çocuk hakları için kara bir leke olarak yer almaktadır.Türkiye Barolar Birliği işbirliği ile "Hukukçular için Eğitim Kitabı"nın yanı sıra Aday Hakim ve Sayıcılara yönelik eğitim kitabı bir süreklilik ve zemin sağlayabilmektedir. Pekin Kurallarına dayalı Çocuk Hakları Sözleşmesini korumak yerine hem ÇKK hem de TCK'deki uygulamaların korunması amacıyla çocuklar bu şekilde hukuksal korumasızlık olabilmektedir.Bu süreklilik halen söz konusudur.AB Projeleri ile Türkiye de ki çocuklara çifte standart içinde bakması sağlanırken çocuk hakları bir araç olabilmektedir. Özellikle de sosyal inceleme raporunun işlevsiz kılınması ve sosyal hizmetlerin dışlanmasıyla adaletten uzaklaşması halen Bu mümkün olabilmektedir.

63 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Adli Destek Görevlileri

7 <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c091/tbmm22091125ss0963.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

8 <https://www.unicef.org/turkiye/media/4701/file>Erişim 24.3.2026

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/sosyal-%C3%A7ali%C5%9Fma-g%C3%B6revlileri-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabi-kas%C4%B1m-2013>

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-hakimler-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>

<https://medya.barobirlik.org.tr/barowebiste/uploads/>

52/%C3%87OCUK%20ADALET%20S%C4%B0STEM%4%B0/

HUKUK%3%87ULAR%20%4%B0%3%87%4%B0N%20E%4%9E%4%B0T%4%B0M%20K%4%B0TABI.pdf

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/%C3%A7ocuk-adalet-sisteminde-sosyal-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fman%C4%B1n-rol%C3%BC>

Bu süreç ve zemin ile kanunlarda yer almamasına rağmen, 2020 yılında 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ⁹ ile bu süreçte adalet yönetimi için "**adli destek görevlisi**" üretilmiş ve bu görevliler arasında **psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılar** sayılmıştır. Suç mağdurları açısından Adalet Bakanlığında kurulmuş olan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı ve adliyeler kurulan müdürlükle yeni bir çatı ve dönem başlamıştır. Yönetmelik ile birlikte çocuklar açısından hem ceza hemde hukuk sistemindeki aile ve çocuk mahkemelerinde çalışanlar ise bu çatı altında toplanmıştır. Kararnamenin 2. maddesinde adli destek görevlisi, "Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarında çalışanları" ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

Böylece, pedagoji bilimi 1982'de yok edilmesine rağmen, "pedagog" unvanı adalet sisteminde yeniden yer alması sağlanmıştır. Böylece **diplomasız, eğitimsiz kişilerin çocuk mahkemelerinde de görev yapmasının önü açılmıştır.**

İKİNCİ BÖLÜM: MESLEKİ KARMAŞANIN BOYUTLARI - ÜÇ ALANDA ÜÇ FARKLI KİMLİK

Bugün Türkiye'de PDR lisans eğitimi alan bir kişi, aynı anda üç farklı alanda üç farklı kimlik ve ünvanla görev yapabilmektedir:

Milli Eğitim Bakanlığı'nda: Rehber Öğretmen / Psikolojik Danışman

Bilindiği gibi PDR mezunları, MEB'de önce "rehber öğretmen" olarak görev yapmaktadır. Bu görev, ile de eğitsel rehberlik, mesleki yönlendirme, öğrencilerin gelişimsel sorunlarıyla ilgilenmeyi kapsadığı iddia edilmektedir. Ayrıca Türkiye'de birçok adliyede pedagog olmadığından, okullardaki rehber öğretmenler veya öğretmenler adli görevlere çağrılmakta, bu da halkın PDR mezunlarına pedagog gözüyle bakmasına neden olmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nda: "Pedagog"

Aynı PDR mezunu, Adalet Bakanlığı'nın pedagog kadrosuna atanarak -hem de diploması olmamasına rağmen- "**pedagog**" olarak görev alabilmektedir. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile adli destek görevlileri arasında yer alan pedagoglar, çocuk mahkemelerinde, aile mahkemelerinde bilirkişilik yapmakta, çocukların geleceğini belirleyen **sosyal inceleme raporları** düzenlemektedir. UNICEF'in katkılarıyla sosyal teşhis ve sosyal hizmetlerden özellikle uzaklaştırılmaktadır. Bu süreçte Adalet Bakanlığı'nın 1993'te aldığı idari karar ve düzenlemeler ¹⁰ ile de, günümüzde geçerliliğini korumaktadır.

9 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.63.pdf>

10BİLGİ NOTU: 1993 Adalet Yönetimi, Mevzuat ve Uzmanlık Kadroları

1. Yasal Dayanaklar ve Kanuni Çerçeve

1993 yılındaki yapılanma, birbirini tamamlayan iki ana kanun ve bu kanunlara dayanan yönetmelikler üzerine inşa edilmiştir:

- **2552 Sayılı Adalet Bakanlığı Teşkilat Kanunu:** Bu kanun, Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatındaki kadro yapısını belirler. 1993 yılında bu kanuna dayanarak çıkarılan yönetmelikler, **Sosyal Hizmet Uzmanı (SHU), Pedagog ve Psikolog** kadrolarının adliye bünyesinde "Uzman" ünvanıyla istihdam edilmesinin önünü açmıştır.
- **2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Kanunu:** (Not: Metinlerde bazen 2553 ile karıştırılsa da asıl yetki 2253 üzerindedir). Bu kanun, çocuk mahkemelerinde görev yapacak uzmanların yargılama sürecindeki yerini belirlemiştir. 1993 yılındaki düzenlemeler, bu kanunun öngördüğü "Sosyal İnceleme" mekanizmasını işler hale getirmiştir.

2. 19 Kasım 1993 Tarihli Yönetmelik (Sayı: 21763)

Nitekim **2019 yılında Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan personel alım ilanında**, pedagoğ kadrosu için aranan özel şartlar açıkça belirtildiğinden bahsedilmektedir. "Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık" veya "Eğitim Programları ve Öğretim" bölümlerinin birinden mezun olmak. Bu ilan, 1993'te alınan kararın 2003 yılındaki aile mahkemeler ile ilgili gelişmelerinde devamı olup çocuk mahkemelerine yönelik ısrar ise "Adli Destek Görev" ile devam etmiş olup ÇKK ile ilgili yönetmelikler ile birlikte vade 26 yıl sonra bile aynen nasıl uygulandığını göstermektedir. Hukuksal bir inatlaşma ve sosyal hizmetlerin dışlanmayıda içeren bu süreçte pedagoğların başlıca görevleri arasında şunlar yer alır:

- Ceza mahkemelerinde suçta sürüklenen ya da mağdur olmuş çocuklar hakkında sosyal inceleme raporu hazırlamak
- Aile mahkemelerinde boşanma, velayet, kişisel ilişki, evlat edinme ve vasilik gibi konularda rapor hazırlamak
- Çocukların duruşmalarda beyanlarının alınması sürecine katkı sağlamak
- Adli görüşme odalarında çocukların ifadelerini almak

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda: Sosyal Çalışma Görevlisi

Aynı PDR mezunu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda ise "sosyal çalışma görevlisi" olarak istihdam edilebilmektedir. Psikolog, sosyolog, öğretmen, çocuk gelişimci, aile ve tüketici gibi kendi mesleklerinin dışında sosyal çalışmacılar benzer yetki ve görev sahip olabilmektedir. Aynı zamanda sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı ve de sosyal çalışmacılara yönelik insan haklarının korunması ve güvence alınmasına yönelik görevlerinin engellenmesi amacıyla **sosyal hizmet konusunda hiçbir eğitim almadan** sosyal inceleme raporu bu şekilde düzenlenerek koruyucu ve destekleyici tedbirler dahil uygulamalar ise halen sosyal hizmetler zannedilmektedir.

Bu yönetmelik, adli sistemde görev yapan uzmanlar için "görev tanımları anayasası" niteliğindedir. 2552 ve 2253 sayılı kanunların ruhuna uygun olarak şu yetki dağılımını yapmıştır:

- **Pedagoğların Yetki Alanı:** Çocuğun eğitimi, okul başarısı ve psiko-pedagojik gelişimi üzerine rapor hazırlamak.
- **Sosyal Hizmet Uzmanlarının (SHU) Yetki Alanı:** Çocuğun ailesi, ekonomik durumu, sosyal çevresi ve toplumla olan ilişkisi (sistemik bakış) üzerine **Sosyal İnceleme Raporu (SİR)** hazırlamak.
- **Ortak İmza Yetkisi:** Mahkeme kararlarına dayanak teşkil eden "Müşterek Raporlarda" her üç disiplinin de imzası aranmış, böylece multidisipliner bir yapı hedeflenmiştir.

3. Adalet Yönetiminde 1993 Modelinin Analizi

1993 yılındaki bu kaynaklar birlikte ele alındığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- **Kurumsallaşma:** Sosyal hizmet uzmanları, adliyenin geçici personeli olmaktan çıkıp, 2552 sayılı Kanun kapsamındaki "Uzman" kadrolarıyla kalıcı hale gelmiştir.
- **Mesleki Sınırlar:** Pedagoğ ve SHU rolleri kağıt üzerinde ayrılmış olsa da, uygulamada "sosyal çalışma görevlisi" (SÇG) karmaşasına yol açacak "genel uzmanlık" tanımının temelleri bu dönemde atılmıştır.
- **Raporlama Gücü:** 1993 düzenlemeleri, sosyal inceleme raporlarını hakim in takdir yetkisini yönlendiren en güçlü bilimsel veri haline getirmiştir.

4. Dönemin Kritik Belgeleri (1993 Kaynakçası)

1. **2552 Sayılı Kanun Uygulama Maddeleri:** Kadro ihdası ve hiyerarşik yapı.
2. **21763 Sayılı Resmî Gazete:** Uzmanların çalışma usul ve esasları yönetmeliği.
3. **524 Sayılı KHK (Eylül 1993):** İnfaz kurumlarındaki sosyal hizmet birimlerinin yeniden yapılandırılması.
4. **Özet Analiz:** 1993 yılındaki mevzuat seti (2552, 2253 ve ilgili yönetmelik), adli sosyal hizmeti bir "yardımcı hizmet" olmaktan çıkarıp "yargısal bir zorunluluk" haline getirmiştir. Ancak pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanı rollerinin aynı "uzman" torbasına konulması, bugünkü mesleki kimlik tartışmalarının da başlangıç noktasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ALMANYA ÖRNEĞİ - SOSYAL RAPOR (SOZIALBERICHT) VE SOSYAL TEŞHİS (SOZIALE DIAGNOSE)

Kıta Avrupası'nda, özellikle Almanya'da, sosyal raporlama geleneği çok daha köklüdür. Almanya'da çocuklarla ilgili adli ve idari kararlarda temel alınacak raporlar **sadece sosyal çalışmacılar (Sozialarbeiter)** tarafından düzenlenir. Bu raporlar, **sosyal teşhis (soziale Diagnose)** yöntemiyle hazırlanır ve **sosyal rapor (Sozialbericht)** olarak adlandırılır.

Alman sosyal hukuk sisteminde, çocuk koruma ve çocuk adalet sisteminde görev alan meslek elemanları, sosyal hizmet eğitimi almış uzmanlardır. Bir asıradan beri var olan resmi vesayet kurumu açısından Gençlik Dairesi/Jugendamt önemli bir aktördür. Bu yapıda özellikle yer alan **sosyal pedagoğ (Sozialpädagog)** ve **sosyal çalışmacı (Sozialarbeiter)** ayrı meslekler olmakla birlikte, her ikisi de sosyal hizmet eğitimi almaktadır. Ancak adli sosyal raporları düzenleme yetkisi, özellikle ve sadece sosyal çalışmacılara (Sozialarbeiter) verilmiştir. Bu yapılanma İsviçre ve Avusturya dahil geçerli olup benzer idari görev ve yapı Birleşik Krallık içinde geçerlidir. Evrensel bir yapı olup Almanya'da sosyal raporun üç temel işlevi vardır:

- 1. Önleyici boyut:** Risk altındaki çocukları, daha suç işlemeyen, daha istismar edilmeden tespit etmek.
- 2. Teşhis boyutu:** Çocuğun içinde bulunduğu sosyal ortamı, yaşam koşullarını, aile dinamiklerini, gelişimsel ihtiyaçlarını bütünsel olarak değerlendirmek. Bu değerlendirme, **sosyal teşhis (soziale Diagnose)** yöntemiyle yapılır.
- 3. Koruma boyutu:** Çocuğun üstün yararını gözeterek, ona uygun koruma ve destek mekanizmalarını önermek.

Avrupa Sosyal Şartı'nda ki sosyal koruma yönelik (Bkz.7,14,16,17) yükümlülük ile birlikte Almanya'da sosyal rapor (Sozialbericht), **çocuk hakları sözleşmesinin de temel uygulama aracıdır**. Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları, ancak doğru bir sosyal teşhisle hayata geçirilebilir. Bu nedenle, raporu düzenleyecek kişinin mesleki yetkinliği hayati önem taşır. Bu yetkinlik, sadece sosyal hizmet eğitimiyle kazanılır.

Türkiye'de ise görüldüğü gibi adalet yönetiminde sosyal inceleme raporu, **sosyal hizmet eğitimi almamış psikologlar ve diplomasız "pedagoğlar"** tarafından düzenlenmekte, sosyal teşhis yöntemi yerine keyfi değerlendirmelerle çocukların geleceği karartılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: PDR'CİLERİN "PEDAGOĞ" OLARAK ADALET YÖNETİMİNDE YER ALMASI: ÇOCUKLARIN GELECEĞİNİN KARARTILMASI

Pedagoji-PDR Farkı ve Mesleki Yetkinlik Sorunu

Bu noktada kritik soru şudur: **PDR mezunları, pedagoğ mudur?**

Pedagoglar, çocuk eğitimcisidir. Çocukların eğitim alanında yaşadığı sorunlarla ilgilenir, öğrenme güçlükleri ve davranış sorunlarına müdahale eder. Pedagogların, psikolojik tedavi ve danışmanlık yetkisi yoktur. Çocuk psikoloğu değildirler.

Psikologlar ise çocukların yaşadığı psikolojik sorunların iyileştirilmesi için destek verir. Klinik psikologlar, psikolojik değerlendirme ve psikoterapi yapma yetkisine sahiptir.

PDR mezunları ise bu ikisi arasında bir yerde konumlanmış, ne tam olarak pedagog (çocuk eğitimcisi) ne de tam olarak psikologdur. Buna rağmen, adalet sisteminde "pedagog" unvanıyla çocukların geleceği hakkında karar vermektedirler.

Türk PDR Derneği'nin savunmasına göre, "Pedagog eşdeğer mezuniyet programı YÖK yazısı ve Bakanlık kadro alım yönetmeliğine göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik'tir." Dernek, PDR'nin çocuk psikolojisi, çocuk eğitimi ve çocuk gelişim özellikleri eğitimini kapsadığını iddia etmektedir.

Ancak bu iddia, pedagoji biliminin 1982'de tasfiye edilmesiyle oluşan boşluğu doldurma çabası olarak görülmelidir. **Pedagoji eğitimi almamış bir kişinin pedagog gibi çocuk hakkında rapor yazması, tıp eğitimi almamış veteriner dahil birinin ameliyat yapması kadar tehlikelidir.** Üstelik Anayasa'nın 137. maddesine rağmen savunma içine de girebilmektedirler.

Sosyal İnceleme Raporu: Mesleki Yetkinsizliğin Kurbanı Edilen Çocuklar

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 35. maddesi, çocuklar hakkında mahkemelerce gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılmasını emretmektedir. Türk Medeni Kanunu ile ilgili uygulamaların yanı sıra ceza hukuk sistemi açısından da yer almaktadır. Çocuklar için " *bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğini tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk* "korunma ihtiyacı olan çocuk" ve *kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk* ise "suça sürüklenen çocuk" olarak tanımlanmıştır.

Bu iki tanımla birlikte çocuk mahkemeleri ,ceza mahkemesi olup aynı zamanda Türk Medeni Kanunu kapsamının da ki bazı görevler ,TCK içinde özellikle üstlenmektedir. Ancak ve bu süreçte kanunlaşma sürecinde öne çıkarılan sosyal inceleme raporuna ek olarak, çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur şeklinde bir ek yapılmıştır.

Çocuklar dahil insanların özgürlüklerine karar verilen yargılamanın öne çıkarıldığı ceza hukukunda ise "suçta ve cezada kanunilik" ve "şahsi sorumluluk" ilkesi birlikte ele alınmaktadır. Diğer yandan hukuksal dönüşümde çocukların yetişkinler gibi ele alınmadığı bir durum yaşanmıştır. Bir asırdan beri insancıl hukuk(humaniter hukuk) açısından çocuk ve gençler için ayrı bir yapılanma vesayet hukuku açısından idari bir yapılanmaya neden olmuştur.Gelişmelerin devamı olarak Avrupa Sosyal Şartı olmak üzere Çocuk Hakları Sözleşmesi, Pekin Kuralları ile geline nokta da ceza adalet sisteminde, çocuk koruma sisteminin birlikte ele almasını gerektirmiştir.

Bir denge öne çıkarken, son çare olabilmesi için sosyal teşhis ile karar verilmesi ve koruyucu ,destekleyici tedbirler için böyle bir raporlama, bir çocuğun ve de toplumun kaderini ve geleceğini belirleyecek en hayati belgedir. Ancak sosyal inceleme rapor ile ilgili TBMM görüşmeleri de önemli bir dönüm noktasıdır. TCK içinde yaşanan süreçler tutanaklara yansımaktadır. ¹¹ Bu bilgiler ele alındığında Pekin Kuralının dikkat edilmemesi ve sosyal çalışanlar dışındakilerin dahil edilmesi amacıyla bir pazarlık yapıldığı da görülmektedir. Böylece Pekin Kuralında (Bkz.16;22) öne çıkarılan zorunluluk ise "gerektiğinde" ve "takdirinde" ibareleri ile keyfiliğe dönüşmüştür.

Ayrıca akademik açıdan alınan görüş dahil kanunlaşma süreci yaşanmıştır. Bir pazarlık yapılarak öne çıkarılan "sosyal çalışma görevlisi" tanımı ile kendi meslekleri dışındaki kişiler tarafından özellikle sosyal inceleme raporunun düzenlenmesi mümkün olabilmıştır. Ancak bu tanım, içi boşaltılarak ve işlevsiz kılarak adaletten kaçırılmasının aracı haline getirilmiştir. Ayrıca Pekin Kuralının gençlik adalet yönetim yerine çocuk mahkeme idareleri gibi yanlış bir çeviri ¹² yanlış dahil özellikle yetkinlikle ilgili boyut dikkat edilmeyerek böyle bir kanunlaşma yaşanmıştır.Önleyici boyutu dahil sosyal hizmetler ile ilgili boyut ve koruma boyutunu engellenmesi aynı zamanda hukuk eli ile adaletten kaçırılmasına yardım edebilmektedir.

Adalet Bakanlığı tasarısında pedagoğ yerine TBMM de yer verilen PDR mezunları ise, sosyal hizmet eğitimi almamış olmalarına rağmen, "sosyal çalışma görevlisi" kapsamında halen Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığınca yer alarak değerlendirilmekte ve sosyal inceleme raporu düzenlenmektedir. 2006 yılında ÇKK'na yönelik uygulamalar için ve de koruyucu,destekleyici tedbirler ile ilgili iki yönetmelik ¹³ ile birlikte hem adalet hemde sosyal hizmetlerdeki uygulamaları belirlemiştir.

Oysa sosyal inceleme raporu, sosyal hizmet mesleğinin temel araçlarından biridir ve bu alanda özel eğitim gerektirir. Bilindiği gibi sosyal teşhis, bilirkişi özelliği dışında ve Mary Richmond'ın 1917'den beri kavramlaşma ile bilimsel özellikteki sosyal hizmet yöntemleriyle var olan sosyal hizmetlerde ve adalet yönetiminde özellikle PDR eğitimi ile sosyal inceleme raporu düzenlemesi ve de sosyal teşhis açısından değerlendirilmesi, hem bilimsellik hem de insan haklarından uzaklaşmasına yardım edebilmektedir. Ortaya hem anayasal hem,adil yargılama hakkı ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı sorunu olarak halen süre gelmektedir.

12-15 Yaş Grubu: Hekim Raporu Dayatması ve Sosyal Teşhisin Yok Sayılması

Avrupa Birliği ilişkiler bağlamında 2005 yılından beri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ,1926 yılındaki 765 sayılı kanununda devamıdır. Güvenlik tedbiri ile ÇKK ile bir ilişki oluşturularak yaş küçüklüğü başlığı altında TCK.31 maddesi ceza sorumluluk kapsamında ele alınmıştır.Ceza adalet sistemine giren çocuk ve gençler için ayrı bir düzenleme olmadığı gibi Adalet Bakanlığı tasarısında ayrıca yer verilen 27 madde,

11 <https://www.cocukkorumatirkiye.com/suca-surukletilen-cocuklar-icin-hukuk-eli-ile-adaletten-kacirmalar-ve-cocuklarin-korunmaması-1/> Erişim 24.3.2026

<https://www.cocukkorumatirkiye.com/11229-2/>Erişim 24.3.2026

12 [https://www.cocukkorumatirkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarına-dair-sozlesme-bm-pekin-kurallarına-yonelik-tespitler-adalet-adına-cocuklara-genclere-etkiler/](https://www.cocukkorumatirkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarina-dair-sozlesme-bm-pekin-kurallarına-yonelik-tespitler-adalet-adına-cocuklara-genclere-etkiler/) Erişim 24.3.2026

13<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-1.htm>Erişim 24.3.2026

bir maddeye inmiştir.¹⁴ Ceza sorumluluk yaşının 12 olması ile de TCK.31 maddesinde bir gruplaşma 12-18 yaş grubu için söz konusudur.Yetişkinler gibi kusurluk aranması ile öne çıkarılan ceza sorumluluk için bir yetenek aranmasına neden olmuştur.

Çağın ötesi bakışında devamı olarak12 yaşını doldurmayanlar kapsam dışında olup 12-18 yaş grubu için yetişkinler gibi kusurun var olduğu benimsenmiştir. Bunun arasında 12-15 yaş gurubu içinde bir yetenek ise "farik ve mümeyyiz" gibi bakış devamı olabilmıştır.Ceza adalet sisteme giren ve genelde %25-30 dilimdeki 12-15 yaş grubu çocuklar için ÇKK ve 35 maddesi ile de "sosyal inceleme raporu" bir değerlendirme noktası olmuştur.Diğer yandan bu maddede yer almadığı halde, yönetmelikle sosyal inceleme raporu için bir zorunluluk öne çıkmaktadır. Buna ek olarak ayrıca " hekim raporu" zorunluluğu getirilmiştir.(Bkz.ÇKKUY Md.20/4)¹⁵ Yine kanunda yer almamasına rağmen aynı maddede "bilirkişi" özelliği de kazandırılmıştır.Diğer yandan kamu dava açılması açılmasında ve kabul edilmeden önce lehe unsur olan sosyal inceleme raporu aslında kanuni bir yükümlülüktür.Bu süreçte çocuğu tanınmak ve anlamak dahil böyle bir teşhis öncelikli bir usul hukukunu öne çıkarmaktadır.

Kanunda yer almasına rağmen ve yetkinlik aranılmadan işlem ve kararlara yönelik sosyal inceleme raporu bu şekilde işlevsiz bir araca dönüşmektedir.Özellikle de 2006 yılından beri yetki alanı olmadığı halde uygulama yönetmelik ile hekimler tarafından tıbbi teşhis ile söz konusu hekim raporu (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) zorunlu hale getirilerek çocukların geleceği halen engellenmektedir. Yönetmelikte yapılan ekleme ise unutulma olarak açıklanmanın da birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.¹⁶ Aynı zamanda ÇKK da öne çıkarılan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin değerlendirilmesi engellenirken çocuk adalet sistemi yok sayılmaktadır.

Adalet yönetiminde ki PDR,psikolog ve de 2020 yılından beri diploması olmayan pedagoglar için kendi meslekleri dışında yer almaları ve bu yetki aslında kendi mesleklerinden uzaklaşmaktadır.Hak ihlali ile birlikte kamu zararına neden olmaktadır.Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartına rağmen hekimler(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) dahil Anayasanın 124 ve de 137 maddeleri aykırı olarak çocuk hakları adına bu duruma yönelik hukuksal korumasızlık bu süreçte diğer bir etkidir. UNICEF'in katkıları ile 2005 yılından beri 15-18 yaş grubu için sosyal inceleme raporu halen yok sayılmaktadır. Gelecekleri de bu şekilde karartılırken CMK ve lehe olan unsurlardan olmasına rağmen yok sayılarak böylece 1889 tarihli ve çağın ötesi bir "adalet" ,halen adalet olarak zannedilmektedir.

PDR'cilerin "Pedagog" Olarak Adalet Yönetiminde Yer Almasının Sonuçları

Bu durum, dört açıdan çocukların geleceğini karartmaktadır ve çalmaktadır;

Birincisi, mesleki yetkinsizlik: Pedagoji eğitimi almamış kişiler, pedagog sıfatıyla çocuklar hakkında rapor yazmaktadır.Buna psikologlarda dahil.

14 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-2.htm> Erişim 24.3.2026

15 20/ (4) İkinci ve üçüncü fıkralardaki hâllerde, hâkim veya mahkeme, sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır.

16 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-koruma-kanununda-unutulan-ve-yonetmelikle-duzenlenen-hekim-raporu-ile-sosyal-inceleme-raporunun-islevsizlestirilmesinin-y/> Erişim 24.3.2026

İkincisi, sosyal teşhis yoksunluğu: Adalet sisteminde çocuklar hakkında karar verilirken, sosyal teşhis açısından sosyal inceleme raporu zorunludur. PDR mezunları, kısaca sosyal teşhis eğitimi almadıkları için, hazırladıkları raporlar eksik, yanlış ve çocuğun üstün yararına aykırı olmaktadır. Psikologlarda dahil olup öncelikle adil yargılama hakkına ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkına aykırıdır.

Üçüncüsü, çocuk hakları ihlali: Yetkin olmayan kişiler tarafından hazırlanan raporlarla çocuk hakkında karar verilmesi, çocuğun üstün yararını doğrudan ihlal etmektedir.

Dördüncüsü, uluslararası yükümlülüklerin ihlali: Avrupa Sosyal Şartı ve Pekin Kurallarına dayalı Çocuk Hakları Sözleşmesi açık bir şekilde ihlal edilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: RAKAMLARLA VAHİM TABLO - 2024 YILI VERİLERİYLE GENÇLİK SUÇLULUĞU-MESLEKİ KARMAŞANIN SONUÇLARI

Konunun önemi ve gelişmeler nedeniyle adalet yönetiminde hem suça dahil hem de suç mağduru çocuklar için TÜİK ve Adalet Bakanlığı tarafından yansıtılan bilgiler bu açıdan anlamlı ve önemlidir.¹⁷

2024 yılı verilerine göre özetle; Türkiye'deki adli süreçlerde suça sürüklenen çocuk (SSÇ) ve mağdur çocuklara ilişkin dikkat çekici sayılar tespit edilmiştir. Sisteme damgalanarak, lekelenerek giren toplam birey sayısı görüldüğü gibi (SSÇ + Mağdur) **1.160.560 kişiye** ulaşmıştır .

Soruşturma Evresi (Cumhuriyet Başsavcılıkları)

Toplam Kapsam: Cumhuriyet başsavcılıklarında 2024 yılı için soruşturma evresinde **424.911 dosya** ve bu dosyalara karışan **483.018 suça sürüklenen çocuk** tanımlanmıştır. Karara bağlanan ve devirlerle birlikte bu evredeki toplam çocuk/genç şüpheli sayısı **622.728'dir** .

Suç Türleri: Soruşturma dosyalarında en yüksek oranlar **Malvarlığına karşı suçlarda (%24.52 dosya)** ve **Vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda (%23.41 dosya)** görülmektedir. TÜİK verilerine göre, suça sürüklenen çocukların %40,4'ü yaralama, %16,6'sı hırsızlık suçlamalarıyla karşı karşıya kalmıştır .Ancak Türkiye de bilimsellik açıdan gençlik suçluluğu halen yoktur.Güvenlik açısından ele alınmaktadır.Örneğin yoksulluk önemli bir neden olurken hırsızlık açısından bu sayılar bu sorunun karşılığı değildir.

Soruşturma Sonuçları: Soruşturmaların **%54.6'sı (232.000 dosya)** kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sonuçlanırken, **%27.5'i (116.500 dosya)** kamu davası açılması ile sonuçlanmıştır . Bu veri, her iki çocuktan birinin daha en başında suçsuz olduğu halde dosyasının açıldığını, kaydının tutulduğunu, damgalandığını göstermektedir.Bu süreçte sosyal inceleme raporu olmadan karar verilmesi aynı zamanda suçun tekrarı içinde bir neden olabilmektedir.

Cinsel Suçlar (TCK 103-104) Verileri:

¹⁷ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/gendik-suclulugunda-cocuk-korumama-kanunu-ve-tck-31-ile-2024-yili-icin-surukletilen-cocuklar-icin-acitici-sayilar-ve-ne-zaman-sona-erecek/> Erişim 24.3.2026

TCK 103 (0-14 Yaş Cinsel İstismarı): 42.644 şüpheli hakkında soruşturma yürütülmüş, bunların **%35.6'sı (15.175 kişi)** hakkında kamu davası açılmıştır .

TCK 104 (Reşit Olmayanla Cinsel İlişki – 15-18 Yaş): 24.725 şüphelinin çok büyük bir bölümü, **%84'ü (20.766 kişi)** hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilirken, sadece **%4.2'si (1.047 kişi)** hakkında kamu davası açılmıştır . Bu veri, cinsel suçlarda soruşturma aşamasında yaşanan adaletsizliğin somut göstergesidir. ÇKK açısından ise kanunsuzluğu öne çıkarmaktadır. Her iki madde açısından ÇKK da öne çıkan bildirim yükümlülüğü ve bu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından derhal sosyal inceleme raporunun hazırlanmasını gerektirmektedir. Ancak ve çoğunlukla sosyal inceleme raporu olmadan soruşturma evresinde ki işlem ve karar verilmektedir. Çocuk İzleme Merkezi ve Adli Görüşme Odaları olarak söz konusu uygulamalar ile delil oluşturulması sürecin de parçası olabilmektedir. Kanuni bildirim yükümlüğünün yerine getirilmemesi nedeniyle kanunsuzluk ve de yetkinlik aranılmadan sosyal inceleme raporunun bu şekilde düzenlenmiş olması ise çocuk hakları adına hukuksuzluğu öne çıkarılmaktadır.

Anayasa ve Avrupa Sosyal Şartı'na rağmen sosyal hizmetlerin dışlanması ve adaletten nasıl kaçırılmasına yönelik tepkisizlik ve hukuksal korumasızlık ise halen bir insan hakları ve çocuk hakları sorununu ortaya çıkarmaktadır. Hem kanunda yer almamasına rağmen ve yönetmelik ile dahil edilen zorunlu hekim rapor(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*)u ve 15-18 yaş gurubu dahil sosyal inceleme raporu halen yok sayılmaktadır. Lehine unsurlar arasında yer almaması ile adalet arayışının ötesinde hukuk ve sosyal devletine karşı bir durumun söz konusudur. Özellikle de hukuk eli ile ve çocuk hakları adına yanlış çeviri ve kavram kargaşalar ile sosyal hizmetlerin dışlanması ve adaletten kaçırılmasına UNICEF' de dahil edilmektedir. Bu süreç aynı zamanda bir adalet skandalı örneği olup hukuk tarihine de not düşülmektedir.

Mağdur Çocuklar: 2024 yılında TÜİK verilerine göre güvenlik birimlerine gelen veya korunma ihtiyacı olan toplam **279.620 mağdur/kurban çocuk** sisteme kaydedilmiştir . Bu mağdur çocukların %55,3'ü yaralama, %10,8'i cinsel suç, %9,5'i göçmen kaçakçılığı ve %8'i aile düzenine karşı işlenen suçların mağduru olarak kayıtlara geçmiştir . Bu bilgilerin ÇKK ile ilgili yükümlüklerin birlikte ele alınması ise anayasal göreve rağmen düşünülmesi gereken sayılar aynı zamanda tarihe de not düşmesine yardım edebilmektedir.

Kovuşturma Evresi (Ceza Mahkemeleri)

Toplam Kapsam: Ceza mahkemelerinde kovuşturma evresine yıl içinde gelen sanık çocuk sayısı **168.648'dir**. Bu sanıkların **%76.1'i (128.378 kişi) 15-17 yaş grubundadır** . Bu evredeki toplam SSÇ (sanık) sayısı ise **258.212'dir** .

Yaş Grubu Dağılımı: Kamu davası açılan dosyalardaki suça sürüklenen çocukların **%76'sı 15-18 yaş grubunda, %24'ü ise 12-14 yaş grubunda** yer almaktadır .

Yargılama Mahkemeleri: Sanık çocukların **%49 oranında (47.391 sanık) uzman olmayan genel mahkemelerde (Asliye/Ağır Ceza Mah.)** yargılandığı tespit edilmiştir. Çocuk/Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanan sanık sayısı ise **%51 (44.796 sanık)** olmuştur . Bu veri, Pekin Kuralları'nın

2.2 ve 22. maddelerinin açık ihlalidir; gençler, yetişkinlerden farklı ele alınması gerekirken yetişkin mahkemelerinde yargılanmaktadır.

Mahkeme Kararları (Genel Dağılım): Karara bağlanan SSC dosyalarında en yüksek oranlar **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB) kararlarında (%32)** görülmüştür. Bunu **%27 ile Mahkumiyet** ve **%19 ile Beraat** kararları izlemektedir. Çocuk mahkemelerinde ise mahkumiyet oranı **%22**, HAGB oranı **%25** olarak kaydedilmiştir .

Cezaevlerindeki Çocuklar: Türkiye ceza infaz kurumlarında toplam **4.582 çocuk** bulunmaktadır. Bu çocukların 422'si yabancı uyrukludur. Denetim serbestlik altında bulunan çocuk sayısı **9.763'tür**. 2023 yılı itibarıyla 15-17 yaş grubunda **1.297 çocuk hükümlü**, 12-14 yaş grubunda ise **98 çocuk** ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunmaktadır .

Ülke genelinde 9 adet çocuk ve gençlik ceza infaz kurumu bulunmakta olup, 2.736 kişi kapasiteli bu kurumlarda **3.473 hükümlü ve tutuklu** bulunması, kapasite aşımını göstermektedir .

12-15 Yaş Grubu: Hukukun Arkasından Dolanılan Çocuklar

Her bir çocuğun öyküsü ve kaderi belirlenirken tüm bu rakamlar içinde en vahim tablo, **12-15 yaş grubu çocuklar** açısından yaşanmaktadır. Bu yaş grubu, Pekin Kuralları'nın doğrudan ilgi alanına giren, "yetişkinlerden farklı ele alınması gereken" gençlerdir .

Gençlik adalet yönetimine yönelik Pekin Kuralları Kural 16 gereğince, bu çocuklar hakkında karar verilmeden önce mutlaka **sosyal inceleme raporu** hazırlanması zorunludur . Cezalandırma dahil son çare olması amacıyla da öne çıkarılan bu rapor, çocuğun geçmişi, yaşam koşulları, eğitim durumu ve içinde bulunduğu sosyal çevre hakkında detaylı bilgi sunar .

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 35. maddesi ise, sosyal inceleme raporunu "gerektiğinde" yaptırılacak bir inceleme olarak düzenlemiştir . "Gerektiğinde" ifadesi, Pekin Kuralları'ndaki **zorunluluk** ilkesini ortadan kaldırmakta,son çare olması yerine hukukun arkasından dolanılmasına olanak sağlamaktadır.Adaletten ve insan haklarından uzaklaşmasında ilk adımlarındandır.

Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ise, kanundaki bu esnekliği ve keyfiliği ortadan kaldırarak, bir yandan 12-15 yaş grubu çocuklar için sosyal inceleme raporunu **zorunlu kılmıştır** .Kanuna rağmen doğrudur. Ancak bu kez de, kanunda yer almadığı halde, yönetmelikle **hekim raporu**(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) zorunluluğu getirilmiştir .Böylece ortaya şu tablo çıkmaktadır:

Pekin Kurallarında sosyal inceleme raporu zorunlu (Kural 16) olmasına rağmen kısıtlanma ve bazı grupları yok saymak

Çocuk Koruma Kanunu: ile de sosyal inceleme raporu "gerektiğinde" (esneklik) ve de

Uygulama Yönetmeliği ile 12-15 yaş grubu için sosyal inceleme raporu zorunlu + Hekim raporu zorunlu (kanuna aykırı ek yükümlülük)

Bu hukuki kılıf değiştirme operasyonu, **sosyal teşhis (soziale Diagnose)** yöntemiyle hazırlanması gereken sosyal inceleme raporu bu şekilde ve adalet adına işlevsizleştirilmiş, yerine **tıbbi teşhis** odaklı hekim (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) raporu ikame edilmiştir Diğer yandan adalet yönetiminde "şüpheli ve "sanık" yerine "suça süreklenen çocuk" şeklindeki garabetlik TBMM de görüşmeler de üretilmiştir.Anayasaya uygunluk ve tutarlılık aranılmadan halen ortaya çıkan Anayasa"ya aykırılık (Bkz.36;38,41,42,124,137) ise hukuksal korumasızlık,tepkisizlik ve eylemsizlik çocuk haklarını da anlamsız ve değersiz kılabilmektedir.

Sonuç olarak 12-15 yaş grubundaki çocukların %90'ı, hakkında usulüne uygun sosyal inceleme raporu düzenlenmeden, sadece hekim(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) raporuyla değerlendirilmekte ve **yetişkinler gibi ağır cezalara maruz kalmaktadır .**

Oysa Pekin Kuralları Kural 2.2 (a), bağlamında ve ceza sorumluluk yaşının belirlenmesi ile söz konusu gençler "bir suç nedeniyle yetişkinlerden farklı şekilde ele alınabilecek" bireyler olarak tanımlar. "Genç suçlu"ise "suç işlediği iddia edilen" ya da "suç işlediği ortaya çıkan" bir genç olarak iki ayrı eylemi ayrı ve birlikte tanımlamaktadır. Kural 5, gençlik adalet sisteminin amacının gencin esenliği vurgularke, Kural 17.1 (a) ise, genç suçluya verilecek tepkinin hem suçun hem de suçlunun koşullarına göre belirlenmesini emreder .Türkiye'de ise: 12-15 yaş grubu çocuklar, sosyal teşhisten yoksun bırakılarak ve dışlanarak **sadece ve önce tıbbi teşhisle değerlendirilmektedir**.

Kanunda yer almamasına rağmen zihinsel ve nörolojik etkilerinin yanı sıra ruhsal açıdan tıbbi bir teşhis ve yetkinliğin yönetmelikle zorunlu hekim raporu(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) olarak yer alması ile de sosyal ortamdaki gelişimsel özellikleri, sosyal çevreleri, aile koşulları **göz ardı edilmektedir**.

Akıl hastalığı ile ilgili yetenek ve de kusurluk ile ilgili tıbbi teşhis ve kanunda yer almamasına rağmen unutulurak çağın ötesi bakışın, yönetmelik ile de ile de %90 oranında kusurlu bulunarak yetişkinler gibi çocukların ağır cezalara çarptırılması ise insan hakları ve vicdanın ötesindedir.

Sistem farklılıkları gözetilmeyerek ve gelişmeler dikkat edilmeden son çare olarak öne çıkarılan Pekin Kuralları'nın 16. maddesi (sosyal inceleme raporu zorunluluğu) bu şekilde de **açıkça ihlal edilmekte ;**

Kural 2.2'de tanımlanan "genç" kavramının ruhu **yok sayılmakta,gelecekler katledilmekte ve görüldüğü gibi 12-15 yaş grubundaki her 10 çocuktan 9'u, hakkında usulüne uygun sosyal inceleme raporu düzenlenmeden, sadece hekim raporuyla(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) yetişkinler gibi ağır cezalara mahkûm edilmektedir**.

Bu çocukların geleceği, pedagoji bilmeyen "pedagoglar"ın, sosyal teşhis bilmeyen PDR'cilerin, yetki alanını aşan hekimlerin (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde*

uzman hekim) elinde karartılmakta, bu şekilde ki araçsallaşma ile umutlar, adaletsizlikle koparılmaktadır.

Hukuksuzluğa neden ve etken olan sorumlular sorgulanmayarak, hesap verilebilirlik olmadan sorumluluk ise çocuklara, ailelere ve de topluma üstletilmektedir.

Halbuki;

adalet yönetimindeki sayılar, genel toplamı ve ortaya çıkan sorunu anlamaya yardım etmektedir. Soruşturma Evresindeki Toplam Çocuk/Genç Sayısı (622.728) ile Kovuşturma Evresindeki Toplam Çocuk/Genç Sayısı (258.212) dikkate alındığında, Sisteme Damgalanarak Giren Toplam Çocuk/Genç Sayısı 880.940 kişiye ulaşmaktadır. Soruşturma evresinin temel bir sorun olduğunu yansıtan bu acıtıcı sayı, 2023 yılının gerisindedir. Sorunun perdelenmesi ve dikkat edilmemesi nedeniyle sisteme giren mağdur/kurban çocuklar aynı zamanda korunma ihtiyacı olan çocuklardır. Bildirim kapsamında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi gereken (279.620) ile birlikte eklendiğinde, sistemin 2024 yılı içerisinde etkileşimde bulunduğu toplam birey sayısı 1.160.560 olarak kayıtlara geçmiştir. Her biri için kaderler çizilmekte, birer birer acı öykülere neden olunmaktadır.

Bir milyon yüz altmış bin beş yüz altmış çocuk ve genç, 2024 yılı içinde ceza adalet sisteminin içine çekilmiş, işlem görmüş, dosyalanmış, damgalanmıştır. Bu çocukların büyük bir kısmı -soruşturma evresinde %54,6 oranında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilenler- aslında suçsuzdur. Ancak dosyaları açılmış, kayıtları tutulmuş, isimleri listelenmiş, gelecekleri lekelenmiştir. 12-15 yaş grubundakiler ise, hukuki kılıf değiştirme operasyonu ile sosyal teşhisten mahrum bırakılıp, koruyucu ve destekleyici tedbirlerinin engellenmesi ile yetişkinler gibi ağır cezalara çarptırılmaktadır.

TUİK tarafından açıklanan ve son 10 yılın istatistikleri arasında en yüksek suça sürüklenen çocuk sayısı 188.926 olarak 2024'te kayıtlara geçerken, bu sayı 2025'te 186.256 olmuştur. 2025 yılı için değişiklik olmadığı gibi adalet yönetimindeki tıkanıklık adalet ve bakışı etkilemeye devam etmektedir. Soruşturma evresinde bir yoğunlaşma adalet yönetiminde ortaya çıkmaktadır. 2023 yılındaki soruşturma evresindeki sayı 628.809 iken 2024 yılı için 622.728 olup ortada bir savcılık uygulaması sorunu öne çıkmaktadır. Fakat sorunun büyüklüğü ve önemi perdelenmektedir.

TUİK verilerine göre 2025 yılında suça sürüklenen çocukların ağırlıklı olarak karıştıkları suç tipleri kasten yaralama, hırsızlık, hakaret, tehdit, mala zarar verme olarak sıralanmıştır. 2025 yılında açılan soruşturmalardaki 186.256 çocuktan 9.905'i tutuklanmış, 80.657'si hakkında kamu davası açılmış, geri kalanlar hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir.

Bu Rakamların Işığında Gençlik Suçluluğu Gerçeği

Ceza adalet sistemindeki adli süreçlere dâhil olan soruşturma evresindeki toplam çocuk/genç sayısı (622.728) ve kovuşturma evresindeki toplam çocuk/genç sayısı (258.212) dikkate alındığında, sisteme damgalanarak giren toplam çocuk/genç sayısı 880.940 kişiye ulaşmaktadır. Mağdur/kurban çocuklar da eklendiğinde, sistemin 2024 yılı içerisinde etkileşimde bulunduğu toplam birey sayısı 1.160.560 olarak kayıtlardadır.

Dolayısıyla ortada önemli bir %76 oranında "gençlik suçluluğu" öne çıkmaktadır. 15-17 yaş grubu, kovuşturma evresindeki sanık çocukların %76.1'ini oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu gençlerin, Pekin Kuralları'na rağmen sosyal inceleme raporu zorunluluğu yok sayıldığı gibi çocuk koruma sistemi açısından koruyucu ve destekleyici tedbirlerin değerlendirilmesi de engellenerek sosyal koruma ve sosyal hizmetler hem dışlanmakta hem de adaletten kaçırılmaktadır. Bu adaletten kaçırılma ve hukuksal korumasızlık 20 yıldan beri süregelmekte olup UNICEF'in katkılarıyla sorunun parçası olunmakta, çocukların çifte standart içinde bakılması sorunun daha derinleşmesine neden olabilmektedir.

Diğer yandan bu gençler, Pekin Kuralları Kural 2.2'de tanımlandığı gibi "bir suç nedeniyle yetişkinlerden farklı şekilde ele alınması gereken" kişilerdir.. Ancak Türkiye'de:

- %49'u yetkin olmayanlar dâhil genel mahkemelerde yargılanmakta,
- Pedagoji eğitimi almamış PDR mezunlarının "pedagog" olarak değerlendirmesine terk edilmekte,
- Sosyal teşhis (soziale Diagnose) yöntemiyle hazırlanmış sosyal inceleme raporlarından yoksun bırakılmakta, işlevsiz ve değersiz kılınmakta, son çare değil aksine engellenmekte,
- Daha yargılanmadan "suça sürüklenen" etiketiyle damgalanmakta, gelecekleri katledilmekte,
- 12-15 yaş grubu için sosyal inceleme raporu zorunluluğu, kanunda "gerektiğinde" diyerek esnetilmekte, yönetmelikle zorunlu kılındıktan sonra da hekim raporu(*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) eklenerek işlevsizleştirilmekte,
- Son çareyi engellemek için bu hukuki kılıf değiştirme operasyonu ile 12-15 yaş grubundaki çocukların %90'ı yetişkinler gibi ağır cezalara çarptırılmaktadır.

Pekin Kuralları Kural 2.2'nin ışığında, bu tablo gençlerin halen tanınmadığını, anlaşılmadığını, korunmadığını göstermektedir. Gençler, pedagoji bilmeyen "pedagoglar"ın, sosyal teşhis bilmeyen PDR'cilerin, yetki alanını aşan hekimlerin ((*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) eline terk edilmiş, gelecekleri hem karartılmakta hem de katledilmektedir.

Bilindiği gibi insanlık öyküsünde yeni küreselleşme dönemi ile birlikte son teknoloji ve sosyal ekonomik gelişmeler ile toplumun gelişmesi ve şekillenmesi ise önemli bir dönüşüm noktasıdır. Dünya oldukça küçük olduğu gibi yeni bir dünya sunulurken sosyal medya ile yeni bakış arasında iletişim kanalları da çeşitlenebilmiştir. Bu yönde yeni yeni oyun dâhil görsel ve yazılı kaynakların üretilmesi arasında medya ve dizi-film sektörüne de önemli sorumluluklar düştüğü de bu süreçte açıklanmaktadır. Kurumsal eksiklikler ile birlikte önlem ve korumak adına çeşitli önleme ve çözümler aranırken yeni yeni yasalar üretilmektedir. Bu boyutta liyakat ve yetkinlikle aktörlerin de güncellenmesi gerekmektedir. Mevcut duruma sahip olan bakış ile ortada bir şiddet sarmalı ve zorbalığın olduğu ortamları besleyebilmektedir.

Böyle bir ortam ve aslında böyle bir çaresizliklerle şiddet ve suçu özendirici içeriklerin gençler üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilerek aslında sorumluların, sorumsuz kılınmasına yardım edebilmektedir. Liyakat ve yetkinlikten uzaklaşması ile zayıflatan kurumsal ve hesap verilebilirlik açısından bu eksiklikler ve bu yönde ki yasal zırhlar her şeyin önünde çıkabilmektedir. Bu süreç arasında Çocuk Koruma Kanunu gibi yasal düzenlemeler ve anayasada öne çıkan yükümlülükler arasında çocukların üstün yararı adına özellikle hukuk eli ile sosyal hizmetlerin dışlanması veya hayırseverlik ya da yardımseverlik bakışla sosyal hizmetler zannedilmesi sağlanabilmektedir. Okul açısından eğitim hizmetini, sağlık ve adalet hizmetinin zafiyet içine girmesine neden olabilmektedir. Sosyal hizmetlerin içselleşmesi yerine dışlanmasının aynı sıra yetkinlik ve liyakatın göz ardı edilmesiyle bu süreçte okul dâhil sosyal ortam ve yaşam koşulları açısından bataklık gibi bir ortamın geliştirilmesinde çocuk ve gençler bu sistemsizliğin ve adaletsizliğin kurbanı halen olabilmektedir.

Böyle bir ortamda ve de suçun organize bir şekilde işlenmesi ve de çeteleşme olgusu da ciddi bir tehdit olarak ele alınırken aslında güvenlik ve sosyal koruma konusundaki zafiyet ortaya çıkmaktadır. Sonuçların öz ve nedenlerin tartışılması yerine var olan haklara ve de bu yöndeki görevlere yönelik "ama" ve "fakat" diyerek farklı farklı konulara tartışılması da bu süreçte sağlanabilmektedir. Böyle bir zemin ve gerçeklerden kopmasına yardım edebilmektedir. Pasif avukatlık hizmeti ile hukukun üstünlüğü ve adaleti etkilemektedir. Özellikle gelinen bu noktada, zeminde kolluk kuvvetleri ve yargı ise devreye girmesiyle adalet hizmeti ve adalet yönetimi her şeyin öne çıkmaktadır. Ceza adalet sisteminde ise cezalandırma öne çıkmaktadır. Bu bakış ile tutuklu süreci dâhil infaz ve ceza kuruluşları aynı zamanda yeni bir sosyal ortam ve bataklığı da besleyebilmektedir.

Önlem ve korumaya yönelik denetimli serbestlik uygulaması ise diğer önemli uygulamadır. Bu uygulamalar ile birlikte çocuklar açısından bu süreçte sosyal hizmetlerin özellikle dışlanması suçluluğun beslenmesinin önemli kaynağı olabilmektedir. Pekin Kuralları bu açıdan öne çıkan ÇHS, ÇKK kapsamında sosyal koruması ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dâhil engellenen böyle bir ortamda eğitim dâhil umut ve geleceği kaybolmuş belli bir oranda ki çocuk ve gençler ise bu şekilde oluşabilmektedir. Diğer yandan adalet yönetimi açısından söz konusu uygulamaların anayasa ve bazı görev ve yükümlülüklerin dikkat edilmemesi ile halen çözüm aranılması son belgede de yansımaktadır. Aynı zamanda çaresizliği daha da derinlere öteleyebilmektedir.

Okul ise aile ile birlikte ele alınan temel bir sosyal ortamdır. Pedagoji bilimi ile var olabilen eğitim ise önceliklidir. Bir hak olan sosyal hizmetler ise bu hizmetin tamamlayıcı unsurudur. Ancak bilimsel eğitim konusunun eksiklikle birlikte sosyal hizmetlerin dışlandığı bir ortamda bu bataklığın parçası olabilmektedir. Bu eksiklikler ile birlikte okullarda güvenlik tedbirlerinin artırılması, bazı okullarda özel güvenlik görevlendirilmesi gibi çözümler ise zaman zaman bir çare olabilmektedir. Yükümlülükler arasında ve eğitim hakkı kapsamında zorunlu eğitim hizmetinde 18 yaşını doldurup çocuk ve gençlerin hatalar yapması ise doğası gereğidir.

Öğretmenler de bunun için var olup aynı zamanda hatalar ile öğrenmesi temel yöntemlerdendir. Kırk kere anlatılarak ve ezberlemek yerine anlamaya yönelik sorgulayıcı eğitim modeli ise gelişmeler arasındadır. Avrupa Sosyal Şartı bu yönde ki öncü değerlerdendir. Bu süreçte çocukluk dönemi dışında gençlik dönemi açısından özellikle ve ayrı bir şekilde ele alınmasını da gerektirmektedir. Bu ödev ve görev bağlamında gençlik ceza adalet yönetimi açısından asgari standartları da öne çıkaran Pekin Kurallarına dayalı ÇHS ile de çocuklar özne olabilmektedir. Üstün yararının gözetilmesi arasında suç işlenmeden önce önleyici adımların atılması ise öngörülülük ve de yetkinlik ile ilgili olup ya bataklığın genişletilmesine ya da bataklığın kurutulmasına yardım edebilmektedir.

Eğitimin kalitesi içinde öncelik olup diğer yandan devlete olan güvenini pekiştirme, adil ve adaletli tutum ve davranış içinde olunmasında kurumlar ve liyakat diğer önceliklerdendir. Bataklığın kurutulması ve yetkinliğe dayalı risk yönetim gibi rol ve görevler olmadan, suça iten sebepleri ortadan kaldırılmasını zorlaştırmaktadır. Aksine ortak olunmaktadır. Bu gerçeklikle suçun üretildiği zeminin son bulmayacağı gerçeğiyle hareket edilmesi gerekmektedir. Özellikle ve halen yoğun bir öne çıkan gençlik suçluluğu olarak ele alınması ilk gerçeklerdendir. Adalet yönetimi de etkilemekte olup hukuk dünyası ise pasif bir hukuk ve adalet içinde önemli bir aktör olmaktadır. Zemin ve katkılar ile kavramlaşma önemli bir adımdır. Sosyal ortam ve yaşam koşullarına dayalı olan suçluluk sistem ve rejim arasındaki bataklığa saplananlar arasında belli bir orandaki gençlerin özellikle adalet sisteminden dışlanması bu açıdan yükümlülerdendir. Liyakat ve yeteneğin yanı sıra çağın ötesi bakış ile cezalandırma odaklı adalet yönetiminde özellikle sosyal hizmetlerin dışlanması bu bataklığın daha da genişlemesine neden olurken, güvenlik dâhil suçluluğu önlemek için mücadelede kalıcı çözümler ve araçların üretilmesi ise ancak gerçekler ile yüzleşmek ile mümkün olabilmektedir. Özellikle çocuk ve gençler açısından evrensel değerlerin dikkat edilmemesi ve adaletten kaçırılması aynı zamanda suçluluğu da beslemektedir. Dolayısıyla eğitim ve adalet yönetimi açısından yeni bir bakış gerekmektedir. Bilimsellik ise öncelik olup

gerçeklerle yüzleşme ile hem önleyici hem de müdahaleci uygulama ve araçların, aktörlerin de eşgüdüm içinde çalışmasını gerektirmektedir.

Böyle bir döngü ve kanıksanma ise 20 seneden beri süregelmektedir. Çocukları kimse dert etmediği gibi araç olmalarıyla gerçeklerle perdelenebilmektedir. Sorunun çözüm yeri ise soruşturma evresidir. TBMM de suça sürüklenen çocuklar ile ilgili Araştırma Komisyonun da ¹⁸ ki bazı açıklamalar bu sorunu yansıtmaktadır.20 yılda gelinen noktayı da yansıtmakta olup yönetsel boyut ele alınmadan sorunun çocuklara ve ailelere nasıl üstlenildiği bilgiler arasındadır. Gerçekler ile yüzleşilmediği için sorunu çözmeyi güçleştirmektedir.Çözümde gayet açık ve net olup bunun için de ya güçlü bir gençlik savcılık modeli ya da resmî vesayet kurumuna dayalı bir yapılanmanın olması lazım.Sayılar aynı zamanda haykırıyor.Güvenlikten gelen sayı ile savcılık biriminde iki ve üç misli bir yoğunlaşma adalet yönetimi açısından sorununda temel kaynağıdır.Körleşme ise daha da vahim bir durumdur. Ancak bu çözümün bir asırdan beri hukuk dünyası tarafından körleşmesi halen temel bir sorundur. Sorunun kaynakları ve etkenler gayet açık olup gerçeklerle yüzleşmek gerekmektedir. Sosyal hizmetlerden ise korkmamaları gerekiyor. Dışlamaya son verip geleceği çalınan çocuklar için topluma karşı bir özür borcu ise vicdanlı olmanın hatırlatmasına yardım edebilir.

Dolayısıyla çocuk koruma sistemin dışlanması ve ceza adalet sisteminde ki çocukların kaçı hakkında, PDR mezunu "pedagoglar" tarafından sosyal inceleme raporu düzenlendi? Kaçı hakkında pedagoji bilmeyen kişiler, pedagog sıfatıyla rapor yazdı? Kaçı hakkında sosyal teşhis yapıldı? Kaçı hakkında çocuğun üstün yararı gerçekten gözetildi? Bu sorular psikologlar için de geçerlidir ve cevabı yok. Çünkü sistem, mesleki yetkinliği hiçe saymak, sosyal teşhisi yok etmek ve çocukları PDR'cilerin, psikologların eline terk etmek üzerine kuruludur. Buna sosyologlar, çocuk gelişimciler, aile ve tüketiciler dâhil olup hem adalet hem sosyal hizmetler kopartılmakta ve tüketilmektedir.

Peki, içinize siniyor mu?.

ALTINCI BÖLÜM: FATMA NUR ÖĞRETMEN – SOSYAL KORUMASIZ VE TEŞHİSSİZLİĞİN,KÖRLEŞMENİN ACI SONUCU

Fatma Nur öğretmen, bir öğrencisi tarafından sınıfında bıçaklanarak yaşamdan koparıldı. Arkasında 10 yaşında bir çocuk bıraktı.

Bıçaklayan genç için **şizofreni teşhisi konmuştu**. Hastanede kalmış, tedavi görmüştü. Ancak **babasının izni ile taburcu edilmişti**. Taburcu edildikten sonra okula geldi ve Fatma Nur öğretmeni yaşamdan kopardı.

Tanık öğretmenlerin ifadeleriyle olayın öncesi şöyle gelişti:

18 <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/5382>

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/KomisyonTutanaklariDonemTutanaklari?Kodu=1104&DonemKodu=28&YasamaYili=4> Erişim 25.03 2026

ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10/1912,3375,3376,3377,3378,3379) ESAS NUMARALI MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/savcilar-mecliste-suca-suruklenen-cocuklari-anlatti-adeta-suc-ciftliklerinde-yetisiyorlar-43136467> Erişim 26.03.2026

"Çocuğun şizofreni raporu yoktu. Biz de bekledik ki rapor çıksın çocuğu açık liseye kaydettirebilelim. Ama doktor Obsesif Kompulsif Bozukluk tanısı koymuştu."
"Zaten çocuk problemlili olduğu için biz 'açık liseye alalım' diye aileden ricacı olduk. Psikiyatra yönlendirildi. Ama devamsızlıktan kalmadığı için açık liseye kaydı yapılamıyor."
"Tek çaremiz 'Ne olur çocuğunuzu okula göndermeyin' diye aileye yalvarmak oldu."

Bir öğretmenler kurulu, bir çocuğun okula gelmemesi için aileye **yalvarıyor**. PDR ciler rağmen ÇKK ile ilgili bildirim yükümlüğünü yerine getirmeyerek bir çocuğun potansiyel tehlikesini ancak bu şekilde gören ve sorumluluğu perdeleyen eğitimciler tarafından böyle bir acı iki öykü ve kader çizildi.

Olay günü yaşananlar ise korkunç:

"Fatma Nur sınıfta bıçaklanıyor. Sonra çocuk diğer sınıfa giriyor. Bir başka öğretmenin kapısını zorluyor. Bulamayınca beden eğitimi öğretmenine yöneliyor. Seda öğretmeni bulamayınca sınıfta bir öğrenciye bıçak çekiyor."
"Daha sonra diğer rehber öğretmenimizin kapısını tekmeliyor. Öğretmen son anda kapıyı kapatıyor ve kilitliyor. 'Seni de öldüreceğim' diyor. Ucundan döndü diğer arkadaşlar."
"Okulun polisi var, mesaisi var okulun içinde, ama ne oldu? Fatma Nur'a tamponu biz yaptık. İlk müdahaleyi biz yaptık. Çocuğu ilk etkisiz hale biz getirdik."
"Fatma Nur, son sözlerinde 'Kemal'imi okuldan gidin alın. Benim çocuğum var, acele hastaneye yetiştirin' diyor."
"10 yaşındaki Kemal göz göre göre annesiz kaldı."

Bu gencin okulda ve bu şekilde eğitimde öğretmenleri ise ne yaptı ? Yok

ÇKK ve bildirim yaptı mı ? Hayır.

Sosyal teşhis ve de sosyal inceleme raporu var mıydı? Hayır.

Bu gencin aile ortamı, sosyal çevresi, risk faktörleri, yaşam koşulları değerlendirilmiş miydi? Hayır.

Onunla kim, hangi mesleki yetkinlikle ilgilenmişti? Bilinmiyor.

Halbuki ortada bildirim yükümlülüğü (Bkz.ÇKK Mad.4;6,44) ,temel haklar ve de kamu görevlileri hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz şeklinde hükümler söz konusu. Yargıçlar ,savcılar ve de hekimler ((*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) dahil kamu hizmetinde herkes için Anayasanın 10 maddesinin birlikte ele alınmasını gerekmektedir. Ancak 20 seneden beri dikkate alınmaması,vurdumduymazlık ve de hukuksal korumasızlık, halen çocuk hakları anlamsız ve değersiz kılabilir. Söylemlerle geçirilen bir çocuk haklarından bahsedilmektedir.

Ayrıca ceza adalet sisteminde ortada bir gençlik sorunu var. Bu yöndeki gençlik adalet yönetimi olmaması aynı zamanda çocuk adalet sistemini her açıdan engellemektedir. Özellikle gençlik suçluluğunda soruşturma evresi önemlidir. Oysa 1917'den beri adalet için de bilinen bir gerçek var: **Sosyal teşhis olmadan sosyal müdahale ve sosyal koruma olmaz.İnsana bakmak için ilk adımdır.** Ceza adalet sisteme girenler arasındaki % 70-75 oranında gençler, soruşturma evresinde sosyal teşhis yapılsaydı, önleme ve oluşan riskleri tespit edilebilseydi, uygun koruma önlemlerini de alınabilirdi. Tekrar suç işlemesine neden olmayabilirdi. Böyle bir raporlama sürecinde ve yetkinlik ile de Ahmet Mattia Minguzzi ve ya Atlas'lar dahil acı acı öykülere neden olunmayacaktı. Sözde değil okulda çocuk koruma sistemi ve okul sosyal hizmeti olsaydı ve de ÇKK ile ilgili yükümlülükleri yerine getirilmiş olsaydı Fatma Nur öğretmen belki de hâlâ hayatta olurdu.

Fatma Nur öğretmenin yaşamda koparılması , sadece bıçağı tutan ellerin değil, sosyal teşhisi yok sayan, mesleki yetkinliği hiçe sayan, çocukları PDR'cilerin ve diplomasız pedagogların eline terk eden tüm sistemin ortak suçudur. Çocuk Hakları Sözleşmesini korumak yerine ÇKK daki hukuksuzluğu korumak için UNICEF tarafından hazırlanan "Sosyal Çalışma Görevlisi için Eğitim Kitabı" ise bir karar lekedir.AB hibeleri ile işbirlik içinde Türkiye de ki çocuklara çifte standart için de bakılmaması için böyle bir zemin ve kötülükler beslemektedir.Hesap verilebilirlik yok sayılmakta,anayasaya rağmen "ama" ve "fakat"ara sığınılarak ,mazaretler üretilerek herkesin gözlerinin önünde çocukların geleceğın çalınması,karartılması için vicdanların bu şekilde körelmesine de yardım edebilmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI HUKUK VE STANDARTLAR AÇISINDAN DURUMUN ANALİZİ

Avrupa Sosyal Şartı'nın İhlal Edilen Maddeleri

Türkiye'nin de taraf olduğu ve kanunlaşan ve de iç hukukun bir parçası olan Avrupa Sosyal Şartı, çocukların korunmasına ve sosyal hizmetlere ilişkin açık hükümler içermektedir:

Madde 7 (Çocukların ve Gençlerin Korunma Hakkı): Bu madde, çocukların çalışma hayatında korunmasını düzenler. Ancak daha geniş anlamda, çocukların her türlü riskten korunmasını, onların bedensel ve ruhsal sağlıklarının güvence altına alınmasını gerektirir. Türkiye'de mesleki karmaşa nedeniyle çocukların korunması gerektiği gibi sağlanamamakta, bu madde ihlal edilmektedir.

Madde 14 (Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Hakkı): Bu madde, herkesin sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını düzenler. Sosyal hizmetlerin, bireylerin ve ailelerin gelişimine ve topluma uyumuna katkıda bulunacak şekilde sunulmasını, bu hizmetlerin nitelikli personel tarafından yürütülmesini gerektirir. Türkiye'de sosyal inceleme raporu düzenleme yetkisinin sosyal hizmet eğitimi almamış kişilere verilmesi, çocukların nitelikli sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını doğrudan ihlal etmektedir.

Madde 16 (Ailenin Sosyal, Hukuki ve Ekonomik Korunma Hakkı): Bu madde, ailenin toplumun temel birimi olarak korunmasını, uygun sosyal ve aile politikalarıyla desteklenmesini öngörür. Türkiye'de aileleri destekleyecek sosyal hizmet mekanizmaları yeterince geliştirilmemiş, okul sosyal hizmeti engellenmiş, aileler yalnız bırakılmıştır.

Madde 17 (Çocukların ve Gençlerin Sosyal Korunma Hakkı): Bu madde, çocukların ve gençlerin sosyal korunma hakkını düzenler. Devletlerin, çocukların ve gençlerin fiziksel ve ruhsal gelişimlerini sağlamak için gerekli önlemleri almasını, onları ihmal, istismar ve şiddete karşı korumasını emreder. Türkiye'de çocuk koruma sistemi, mesleki karmaşa ve yetki belirsizlikleri nedeniyle etkin işlememekte, bu madde ihlal edilmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesine kaynaklık yapan bu maddelerin ortak noktası, çocukların korunmasının sosyal teşhise, yani doğru bir sosyal inceleme raporuna dayanması gerektiğidir. Türkiye'de PDR'cilerin halen pedagoğ olarak adalet sisteminde yer alması, bu maddeleri doğrudan ihlal etmektedir. Çünkü bu maddeler, çocukların korunmasında profesyonel standartların uygulanmasını, yetkin kişiler tarafından değerlendirme yapılmasını ve sosyal teşhisin esas alınmasını gerektirir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İhlal Edilen Maddeleri

Madde 3 (Çocuğun Üstün Yararı): Çocuğun üstün yararı, tüm işlemlerde öncelikli olarak gözetilmelidir. Türkiye'de sosyal inceleme raporu düzenlenirken, raporu düzenleyen kişinin mesleki yetkinliği bile sorgulanmadığı için, çocuğun üstün yararı nasıl gözetilebilir?

Madde 19 (Şiddet, İhmal ve İstismara Karşı Koruma): Bu madde, çocukların her türlü şiddet, ihmal ve istismara karşı korunmasını emreder. Okul sosyal hizmeti olmadığı için, risk altındaki çocuklar erken tespit edilememekte, koruma önlemleri zamanında alınamamaktadır.

Madde 40 (Ceza Adaleti Sisteminde Çocuk Hakları): Bu madde, suça sürüklenen çocuklar hakkında özel prosedürler uygulanmasını, çocukların yaş ve olgunluk düzeylerine uygun muamele görmesini emreder. Türkiye'de 12-15 yaş grubu çocuklara hekim raporu (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) dayatılması, sosyal inceleme raporunun işlevsizleştirilmesi, çocukların %49'unun uzman olmayan mahkemelerde yargılanması ve %100 oranında yetkisi olmayan sulh ceza mahkemesi tarafından tutuklanarak özgürlüklerin kısıtlanması bu maddeyi ihlal etmektedir. Ortaya'da hem hukuk hem adalet hem de sosyal hizmetler skandalı süre gelmektedir.

Pekin Kuralları'nın İhlali (Birleşmiş Milletler Gençlik Adalet Yönetimi Hakkında Asgari Standart Kurallar)

Birleşmiş Milletler Gençlik Adalet Yönetimi Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları), çocuk adalet sisteminin temel uluslararası belgelerindedir:

KURAL 2 - Kapsam ve Tanımlar

Kural 2.2: Aşağıdaki tanımlar dikkate alınarak, her ulusal hukuk sistemi bu Standart Kuralları kendi ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki düzenine uygun olarak uygulayacaktır:

(a) "Genç" (Juvenile): Kendi hukuk sistemleri uyarınca bir suç nedeniyle yetişkinlerden farklı şekilde ele alınabilecek çocuk veya genç kişidir.

(b) "Suç" (Offence): İlgili hukuk sistemleri uyarınca yasayla cezalandırılabilen her türlü davranış (eylem veya ihmal)dir.

(c) "Genç suçlu" (Juvenile Offender): Bir suç işlediği iddia edilen veya bir suç işlediği tespit edilen çocuk veya genç kişidir.

Kural 2.3: Her hukuk sistemi, genç suçlulara özel yasalar ve kurumlar geliştirerek şu üç amaca ulaşmaya çalışacaktır:(a) Gençlerin temel haklarının korunması, bireysel ihtiyaçlarının eksiksiz karşılanması;(b) Toplumun güvenliği ve düzeninin sağlanması;(c) Tüm kuralların adil ve eksiksiz şekilde uygulanması.

KURAL 5 - Gençlik Adaletinin Amaçları

Kural 5.1: Gençlik adalet sistemi, gençlerin esenliğini gözetecek ve verilecek tepkilerin hem suçlunun hem de suçun koşullarıyla orantılı olmasını sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Kural 5.1 Açıklama: Kural 5, gençlik adalet sisteminin en önemli amaçlarına işaret etmektedir.Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin de kaynağıdır. Birincisi, gençlerin refahının gözetilmesidir. İkincisi ise "orantılılık ilkesi"dir. Bu ilke, genç suçluya verilecek tepkinin yalnızca suçun ağırlığına göre değil, aynı zamanda gencin kişisel koşullarına (sosyal statü, aile durumu, suçun mağdura verdiği zarar, gencin zararı tazmin çabası gibi) göre de belirlenmesi gerektiğini ifade eder.Aynı zamanda Avrupa Sosyal Şartı (Bkz.Mad.7,14,16,17) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Bkz.Mad.6,17,18) ve de Çocuk Haklarına yönelik Avrupa Sözleşmesine ihlallerin Anayasanın Bkz.Mad.. 2,10,41,42,58,61,62,90,124,137) ve birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Kural 16 (Sosyal İnceleme Raporu): Bu kural, çocuk suçluluğuyla ilgili davalarda, karar verilmeden önce çocuğun geçmişi, yaşam koşulları, eğitim durumu ve içinde bulunduğu sosyal çevre hakkında detaylı bir sosyal inceleme raporu hazırlanmasını zorunlu kılar. Bu rapor, adli makamlara çocuğun bireysel özellikleri ve sosyal bağlamı hakkında kapsamlı bilgi sunarak, çocuğun üstün yararına uygun karar verilmesini sağlar. Bir teknik belgedir.

Ancak Türkiye'de sosyal inceleme raporu, mesleki yetkinliği olmayan kişiler tarafından düzenlendiği için, Pekin Kuralları'nın 16. maddesi açık bir şekilde ihlal edilmektedir.Özellikle Avrupa Sosyal Şartı'nın 14 maddesini de Anayasanın diğer maddeleri ile birlikte ihlal etmektedir.Özellikle de sosyal hizmet eğitimi almamış arasında yer alan PDR mezunları ve adalet yönetiminde ki diplomasız "pedagoglar" tarafından hazırlanan raporlar, çocuğun sosyal bağlamını bütünsel olarak değerlendirmekten uzaktır.Haklara ulaşımı engelleyerek oluşan mağduriyet aynı zamanda Anayasanın 137 inci maddesine aykırıdır.

KURAL 17 - Karar Verme ve Tepki Çeşitliliği

Kural 17.1: Yetkili makam, kararını verirken şu ilkeler tarafından yönlendirilmelidir:

- (a) Verilecek tepki hem suçun hem de suçlunun koşullarına göre olmalıdır;
(b) Özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlere ancak çocuğun ciddi bir şiddet eylemi işlemesi veya diğer ciddi suçları tekrar işlemesi halinde ve başka uygun bir seçeneğin bulunmaması durumunda başvurulmalıdır;
(c) Gencin özgürlüğü, yalnızca en düşük sınırdaki ve mümkün olan en kısa süreyle kısıtlanmalıdır;
(d) Özgürlüğü kısıtlayıcı olmayan tedbirler tercih edilmelidir.

Kural 17.1 Açıklama: Bu kural, genç suçlulara verilecek tepkilerde gözetilecek temel ilkeleri belirler. (a) bendi, verilecek tepkinin hem suçun ağırlığına hem de gencin kişisel özelliklerine (yaş, olgunluk, kişilik, sosyal çevre, eğitim durumu vb.) uygun olmasını gerektirir. (b), (c) ve (d) bentleri ise özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlerin son çare olarak kullanılmasını ve mümkün olan en hafif tedbirin seçilmesini emreder.

Kural 22 (Profesyonel Personel İhtiyacı ve Eğitim): Bu kural, çocuk adalet sisteminde görev yapan tüm personelin, çocukların ihtiyaçlarına ve haklarına duyarlı, nitelikli bir eğitim almış olmasını gerektirir. Özellikle kolluk kuvvetleri, yargı mensupları, savcılar, avukatlar ve sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacı görevlilerinin, çocuk psikolojisi, çocuk gelişimi ve çocuk hakları konularında özel eğitimden geçirilmesini emreder. Sosyal hizmet uzmanları /sosyal çalışmacılar için rol ve görev öne çıkmakta olup yöntemleri ile birlikte sosyal hizmetlerin önemi ayrıca vurgulamaktadır.

Türkiye de ise hukuksal bir metin olan uluslararası sözleşme /antlaşmaların Türkçe'ye doğru bir şekilde çevirilmemesi ve kanunlaşmasının yanı sıra akademik katkılarla gerçeğe aykırı metinler,kavramlar,terimler arasında Pekin Kuralı ve farklı,farklı çevirilerin somut örneklerindedir.Pekin Kurallarının dikkat edilmesi için önsözde yer alan Çocuk Hakları Sözleşmesinin de körleştirilmesi ise hem hukuk hem de adalet skandalı veya katledilmenin örneği olmaktadır.2005 yılından beri Anayasa'daki yükümlülüğe rağmen dürüstlük ilkesinden uzaklaşmaya UNICEF tarafından yaptığı katkılar ile de adalet halen çocuklar için zedenebilmektedir.

B şta çocuk haklarının amaç değil bir araç olması ile öne çıkarılan ve Türkiye'de adalet sisteminde "pedagog" olarak görev yapan PDR mezunları dolayısıyla bu sürecin temel bir sorun kaynağı olabilmektedir. Rol ve görevlerin açık ve net olmaması bir fırsatçılık yaratmakta olup kasıtlı bir şekilde yer almaları hukuk eli ile de sağlanabilmektedir. Pedagoji eğitimi almadıkları gibi adalet yönetiminde yer alan pedagog, psikologlar açısından halen adli destek görevlisi olarak yer alması, adaleti doğrudan etkilemektedir.ÇKK ve Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından bir çatışma noktasıdır. Korumak yerine cezalandırılmaya yardım edilmesi ise bir paradok olup çocuklar kurbanlaşabilmektedir. Aynı zamanda adalet sisteminde çalışacaklar için öngörülen özel eğitim standartları ise halen ve bu şekilde karşılanamamaktadır. Bu durum, Pekin Kuralları'nın 22. maddesini de doğrudan ihlal etmektedir.

Avrupa Konseyi Kararları ve Tavsiyeleri

Türkiye'nin 1949 yılından beri kurucu üyesi olan Avrupa Konseyi, sosyal hizmet mesleğinin standartlarını belirleyen ve üye ülkelerin bu standartlara uyumunu gözetken çok sayıda tavsiye kararı almıştır .1967

yılından beri söz konusu kararlar, sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının eğitimi, statüsü, çalışma koşulları ve mesleki yetkinlikleri konusunda bağlayıcı nitelik taşır .¹⁹

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 09.10.1991 Tarihli ve (91) 16 Sayılı Tavsiye Kararı:

Bu karar, sosyal hizmet uzmanlarının eğitimi, rolleri ve statüleri konusunda üye ülkelere yol gösterici ilkeler belirlemiştir . Kararın temel vurguları şunlardır:

- Sosyal hizmet uzmanlarının, bireylerin, ailelerin ve grupların sosyal işlevselliklerini geliştirmede oynadıkları hayati rol
- Sosyal hizmet eğitiminin, teorik bilgi ile pratik becerileri bütünleştiren, disiplinlerarası bir yaklaşımla yapılandırılması gerekliliği
- Sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının, insan hakları ve sosyal adalet değerlerine bağlılığının önemi
- Sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının mesleki özerkliklerinin ve bağımsızlıklarının korunması gerekliliği

Bu karar, Türkiye'de sosyal inceleme raporu düzenleme yetkisinin sosyal hizmet eğitimi almamış kişilere verilmesinin, Avrupa Konseyi standartlarına ne kadar aykırı olduğunu açıkça göstermektedir. 1991'de belirlenen bu ilkeler, 30 yılı aşkın süredir Türkiye'de uygulanmamaktadır. Aksine insan haklarına yönelik görevin adalet yönetimi dahil engellenmesi ve savunmasız ,korumasız ve güvencesiz kalınması basit bir görev olmayıp çeşitli hukuksuzluğa ve adaletsizliğe ve de mağduriyetlere neden olabilmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 17.01.2001 Tarihli ve (2001) 1 Sayılı Tavsiye Kararı:

Bu karar, sosyal hizmet uzmanlarının(sosyal çalışmacılarının çalışma yaşamına ilişkin kapsamlı düzenlemeler içermektedir . Kararın temel hükümleri şunlardır:

- Sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının, mesleki standartlara uygun olarak çalışma hakkı
- Nitelikli sosyal hizmet sunumunun, ancak nitelikli eğitim almış uzmanlarla mümkün olabileceği
- Sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının, karmaşık sosyal sorunlarla başa çıkabilmek için sürekli mesleki gelişim fırsatlarına erişim hakkı
- Sosyal hizmet uzmanlarının, etik ikilemlerle başa çıkabilmeleri için gerekli desteğin sağlanması
- Sosyal hizmet uzmanlarının, karar alma süreçlerine katılımının teşvik edilmesi

Bu karar, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesini ve mesleki yetkinliklerinin korunmasını hedeflerken, Türkiye'de tam tersi bir uygulama ile sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacılarının yetki alanı, eğitimi olmayan kişilere devredilmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 17.11.2010 Tarihli Çocuk Dostu Adalet İlkeleri:

2010 yılında kabul edilen Çocuk Dostu Adalet İlkeleri, çocukların adalet sistemine erişiminde ve adalet sistemi içinde karşılaştıkları muamelede uyulması gereken temel standartları belirlemiştir. Bu ilkeler arasında şunlar yer alır:

19 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-turkiyede-sosyal-hizmet-ve-cocuk-haklari-icin-bir-standart-ve-izleme-mekanizmasi-olarak-avrupa-konseyi/>

- Gençlik evresinde içeren çocukların ve gençlerin adalet sisteminde, yaşlarına, olgunluk düzeylerine ve özel ihtiyaçlarına uygun muamele görme hakkı
- Çocuklarla çalışan tüm profesyonellerin (yargıçlar, savcılar, avukatlar, kolluk kuvvetleri, sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacı) çocuk hakları konusunda özel eğitim almış olması gerekliliği aynı zamanda meslek ve rollerinin,görevlerinin açık ve net olmasını gerekli kılmakta
- Çocukların adalet sisteminde karşılaştıkları işlemlerde, onların görüşlerini ifade etme ve bu görüşlerin dikkate alınma hakkı
- Çocuklarla ilgili kararlarda, çocuğun üstün yararının öncelikli olarak gözetilmesi
- Çocukların adalet sisteminde ikincil mağduriyete uğramalarını önleyecek tedbirlerin alınması

Türkiye'de aile mahkemelerin de görev yapan "pedagogların" pedagoji eğitimi almamış olması ve 2020 yılında ki yeni yapılanma ile adli destek görevlisi olarak yer almasına ek olarak psikolog ve de "sosyal çalışma görevlileri olarak yer almasının halen sağlanması bu ilkelerin ihlal edildiğinin en açık göstergesidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2011 Tarihli ve (2011) 12 Sayılı Tavsiye Kararı (Çocuk Dostu Sosyal Hizmetler):

Bu karar, çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin sunumunda uyulması gereken temel ilkeleri belirlemiştir. Kararın temel vurguları şunlardır:

- Çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin, çocuğun üstün yararı temelinde,aktif uyum ve bütünleşikle ve de bütünsel bir yaklaşımla sunulması
- Sosyal hizmetlerin, çocuğun ailesi, okulu ve sosyal çevresiyle birlikte değerlendirilerek planlanması
- Çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacıların, çocuk gelişimi, çocuk psikolojisi ve çocuk hakları konularında özel eğitim almış olması
- Sosyal hizmetlerin, çocuğun yaşına, olgunluk düzeyine ve özel ihtiyaçlarına uygun yöntemlerle sunulması
- Çocukların sosyal hizmet süreçlerine katılımının sağlanması ve görüşlerinin dikkate alınması
- Sosyal hizmetlerin, önleyici, koruyucu ve destekleyici boyutlarının birlikte ele alınması

Özellikle ve halen Türkiye'de okul sosyal hizmetinin engellenmesi, sosyal inceleme raporlarının yetkin olmayan kişilerce düzenlenmesi ve PDR'cilerin pedagoğ olarak adalet sisteminde görevlendirilmesi, 2011 tarihli bu tavsiye kararının tüm hükümlerini ihlal etmektedir. 2025 yılındaki raporunda birlikte ele alınması gerekmektedir.²⁰

20 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-haklari-acisindan-avrupada-cocuk-dostu-adalet-el-kitabi-2025-temelinde-sistemde-ki-sosyal-hizmetin-rolu-ve-ozeti/> Erişim 24.3.2026

SEKİZİNCİ BÖLÜM: SOSYAL HİZMETTEN, ADALETTEN VE EĞİTİMDEN KAÇIRILAN ÇOCUKLAR

Sosyal Hizmetlerden Kaçırılan Çocuklar

Sosyal teşhis açısından sosyal koruma yönelik adalet yönetimi dahil evrensel bir araç olan sosyal inceleme raporu, çocuğun ailesini, sosyal çevresini, ekonomik koşullarını, gelişimsel ihtiyaçlarını, risk faktörlerini ortaya koyan en hayati belgedir. Bu raporun, sosyal hizmet eğitimi almış uzmanlar tarafından hazırlanması gerekir.

Ancak Türkiye'de, **sosyal hizmet eğitimi almamış PDR mezunları, psikologlar, sosyologlar ,çocuk gelişimci öğretmen dahil çeşitli meslekler tarafından** bu raporu düzenlemektedir. Bu durum, sosyal hizmet mesleğinin insan hakları temelli yaklaşımını işlevsiz kılmakta, çocukların gerçek anlamda sosyal hizmetlerden yararlanmasını engellemektedir.Çocukların ve toplumun geleceklerinden,umutlarından koparılmasına neden olmaktadır.Bu nedenden dolayı;

Bu çocukların sosyal hizmetlerden kaçırılıp mesleki yetersizliklerle dolu raporlara mahkûm edilmesi içiniz siniyormu?

Adaletten Kaçırılan Çocuklar

Adalet sistemi, çocuklarla ilgili kararlar verirken aslında sosyal inceleme raporuna dayanmak zorundadır.Bu zorunluk aynı zamanda 2025 yılı Yargı Reform Stratejisi Belge'de ²¹ yer almakta olup böyle bir itirafta söz konusu (Bkz.Sf.66) Ayrıca 2019 Belgesinde ise 12-15 yaşındakiler için lekelemeden bahsedilerek aslında yapılan itiraf (Bkz Sf 76) ile suça süreklenen çocuklar için bu damgalama halen engellenmektedir.Ancak çocuklara ve gençlere yönelik bu raporlar yok sayılmaktadır. Lehine unsur dahil yetkinlik dikkat edilmeden ve de usulüne uygun hazırlanmadığından dolayı, çocuklar adaletten de hukuk eli ve ortaklıkla kaçırılmaktadır. Sosyal hizmetlerin dışlanması amacıyla 20 yıldan beri kanunda yer almamasına rağmen yönetmelik ile zorunluluk hekim raporlarının (*adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekim*) dahil edilmesi ile 12-15 yaş çocukların geleceği çalınmaktadır. Sosyal teşhis açısından sosyal inceleme raporunun ise bilirkişi özelliği kazandırılması ile de ortaya çıkan ihlaller ise hukuk eli ve yapılan ortaklık ise adaletten kaçırılmanın somut örnekleri olabilmektedir.

2024 yılında 12-14 yaş grubunda en az **220 bin** çocuk, "suça sürüklenen çocuk" etiketiyle bu şekilde damgalanmıştır.2019 yılından beri açık bir itirafta söz konusudur.

Bu çocuklar hakkında karar verilirken, hangi meslek mensubu hangi raporu düzenlemiştir? Kaçı gerçek anlamda sosyal inceleme raporuna sahiptir? Kaçı sadece hekim raporuyla mahkûm edilmiştir? Kaçının raporu, pedagoji bilmeyen bir "pedagog" tarafından yazılmıştır? Kaçının raporu, sosyal hizmet eğitimi

21 <https://yargireformu.adalet.gov.tr/>Erişim 24.3.2026

almamış bir PDR'ci veya psikolog tarafından hazırlanmıştır? gibi sorular hukuksal koruma içinde öncelik.Ancak bu yönde bir sessizliğin yanı sıra AB Projeleri ile süreklilik süren gelin proje ve çabaların ele alındığında ;

Bu çocukların adaletten kaçırılıp mesleki karmaşanın kurbanı edilmesi içinize siniyormu?

Eğitim ve Öğretimden Kaçırılan Çocuklar: Okul Sosyal Hizmetinin Engellenmesi

Dünyada yaygın bir uygulama olan **okul sosyal hizmeti**, Türkiye'de bir türlü hayata geçirilememektedir. Oysa okul sosyal hizmeti, risk altındaki çocukların erken tespiti, ailelerle işbirliği, öğretmenlere rehberlik, çocukların sosyal hizmetlere yönlendirilmesi gibi hayati işlevler görür.

Türkiye'de okul sosyal hizmetinin engellenmesi, PDR'nin eğitim sistemine monte edilmesiyle doğrudan ilişkilidir. PDR mezunları okullarda rehber öğretmen olarak görev yaparken, sosyal hizmet uzmanlarının okullarda istihdamı engellenmektedir. Böylece çocuklar, hem eğitimden hem de sosyal hizmetlerden kaçırılmaktadır.

Okul sosyal hizmetinin engellenmesiyle çocukların eğitim ve öğretimden de kaçırılması içiniz siniyormu?

DOKUZUNCU BÖLÜM: SONUÇ - PROFESYONELLİKTE UZAKLAŞMANIN BEDELİ

Türkiye'de özellikle çocuk hakları adına yaşanan ve yaşatılan bilinçli mesleki karmaşanın bedelini ise çocuklar ödemektedir.Hukuk eli ile oluşan kılıflar ile ve de araçsallaşma sosyal hizmetlerin dışlanması ise adalatten kaçılmasına yardım etmektedir.Böylece;

- 1.Hayırseverlik anlayışı, hak eksenli sosyal hizmetin yerine ikame edilmiş**, çocuklar ise hak ettikleri profesyonel desteği al(a)mamaktadır.
- 2.Mary Richmond'ın 1917'de başlattığı sosyal teşhis geleneği yok sayılmış**, sosyal inceleme raporu işlevsizleştirilmiştir.
- 3.Almanya'da sadece sosyal çalışmacılar (Sozialarbeiter) tarafından düzenlenen sosyal rapor (Sozialbericht) ve sosyal teşhis (soziale Diagnose) yöntemi**, Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi almamış kişilerin eline terk edilmiştir.
- 4.PDR'ciler, pedagoji eğitimi almamış olmalarına rağmen pedagoğ olarak görevlendirilmiş**, çocukların geleceği karartılmıştır.
- 5.Adalet Bakanlığı'nın 1990-1993 yılları arasında yaşadığı süreç ve 1993'te alınan karar**, bugün hâlâ PDR'cilerin pedagoğ olarak atanmasına yol açmakta, çocukların geleceği pedagoji bilmeyen ellerde şekillendirilmektedir.

6. Okul sosyal hizmeti engellenerek, çocuklar eğitim ve öğretimden de kaçırılmıştır.

7. Sosyal çalışmacıların insan hakları görevi engellenerek, mesleğin özü işlevsizleştirilmiştir.

8. Avrupa Sosyal Şartı ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ihlal edilerek, uluslararası yükümlülükler yerine getirilmemiştir.

Bu bedeli ödeyen çocuklar, bu tabloyu seyreden bizler içinize sınıyormu?

ONUNCU BÖLÜM: ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mesleki Tanımların Netleştirilmesi

- Psikolog, PDR'ci, pedagoğ, sosyal çalışmacı dahil tanımlar netleştirilmeli, yetki ve sorumluluk alanları belirlenmelidir.
- Adalet hizmeti ve sosyal hizmetler yönetimi ile ilgili eksik olan bir sınıflamanın yanı sıra uygulamaya yönelik rehber ve klavuzların evrensel etik ve ilkele uygun olarak güncellenmesi,
- "Sosyal çalışma görevlisi" ve "adli desek görevlisi" kavramı ortadan kaldırılmalı, sosyal koruma ve sosyal teşhis açısından sosyal inceleme raporu ise sadece sosyal hizmet eğitimi almış kişileri kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Pedagoji Biliminin Yeniden İnşası

- Pedagoji bilimi, çağdaş normlara uygun şekilde yeniden yapılandırılmalı, üniversitelerde pedagoji bölümleri açılmalıdır.
- "Pedagoğ" unvanı, sadece pedagoji eğitimi almış kişilere verilmelidir.
- Adalet Bakanlığı'nın 1993'te aldığı karar gözden geçirilmeli, pedagoğ kadrosuna atanma şartları yeniden düzenlenmelidir.
-

Sosyal İnceleme Raporu için Uygunluk

- Sosyal inceleme raporu, sadece sosyal hizmet eğitimi almış uzmanlar tarafından düzenlenmelidir.
- Raporların içerik, yöntem ve etik standartları belirlenmeli, denetim mekanizması oluşturulmalıdır.
- Almanya'daki sosyal teşhis (soziale Diagnose) yöntemi örnek alınmalıdır.

Okul Sosyal Hizmetinin Hayata Geçirilmesi

- Tarafsız ve bağımsız bir yapılanma ile okul sosyal hizmeti, acilen hayata geçirilmeli, sosyal hizmet uzmanları okullarda istihdam edilmelidir.
- Rehber öğretmenler ile okul sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacıların rol ve görev tanımları netleştirilmelidir. Ancak sosyal hizmetler deki resmi vesayet kurumu bir yapılanma ki eksikliğin giderilmesi ile işbirlik içinde işlev kazandırılmalı.

Uluslararası Sözleşmelerin Uygulanması

- Avrupa Sosyal Şartı'nın 7, 16 ve 17. maddeleri ile Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri, iç hukukta doğrudan uygulanmalıdır.
- Anayasa'nın 90. maddesi gereği, uluslararası sözleşmeler kanunlardan üstün kabul edilmeli ve uygulanmalıdır.27.03.2026

SHU Nihat Tarimeri

Not:1.Bu çalışma , Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesi'nin Sosyal Çalışmacılar 1991(16) dahil sosyal çalışmalara yönelik görev ve taraf olması bağlamında hazırlanmıştır.Bu taraf olma BM Çocuk Hakları Komitesi ile ilgili grub ve başvurma hakkı dahil durum ve konum açısından diğer bir nedendir.

2. Birlikte ele alınması gereken bilgiler :

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/yargi-reform-stratejisi-belgelerinde-ki-suca-suruklenen-cocuklar-icin-bazi-itiraflar-sosyal-hizmetlerin-dislanmasi-ile-adaletsizligin-onlenmesi-amaciyla-adalet-icin-igililere-acik-cagri/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/11334-2/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/11334-2/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/ifsw-kuresel-sosyal-hizmet-sosyal-calisma-tanimi-orjinal-ilgilizce-metinalman-yorumu-ve-turkiye-icin-degerlendirme/>